

ΑΡΧΗ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

(ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΡ. 41/2021(17))

**ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΙΘΑΝΩΝ ΠΑΡΑΒΑΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ
ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ «ΠΟΛΙΤΗΣ 107,6», ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΤΗΣ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ «RADIO ELIOS NETWORK LIMITED»**

Ημερομηνία Απόφασης: 18 Απριλίου, 2022

Ενόπιον: κ.κ. Ρόνας Κασάπη, Προέδρου, Μαρίας Κούσιου, Αντιπροέδρου, Σεργίου Ποϊζη, Τάσου Κυρμίτση, Αγγελικής Λαζάρου, Χρύσως Τσόκκου και Πάνου Κανελλόπουλου, Μελών.

Η απόφαση της Αρχής δεν είναι ομόφωνη. Με την απόφαση της πλειοψηφίας συμφωνούν η Πρόεδρος, κ. Ρόνα Κασάπη, η Αντιπρόεδρος, κ. Μαρία Κούσιου και τα Μέλη, κ.κ. Σεργιος Ποϊζης, Χρύσω Τσόκκου και Πάνος Κανελλόπουλος.

Τα Μέλη της Αρχής κ.κ. Τάσος Κυρμίτσης και Αγγελική Λαζάρου έχουν διαφορετική απόφαση (Απόφαση Μειοψηφίας).

ΑΠΟΦΑΣΗ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑΣ

Στην παρούσα υπόθεση η Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου εξετάζει αυτεπάγγελτα τις από μέρους του ραδιοφωνικού οργανισμού πιθανές παραβάσεις των **Κανονισμών 21(4), 25(3)(α) και (γ)** των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000).

Οι πιο πάνω Κανονισμοί αναφέρουν τα εξής:

21(4) Οι σταθμοί λαμβάνουν μέτρα για τήρηση των γενικά παραδεκτών κανόνων της ευπρέπειας και της καλαισθησίας στη γλώσσα και στη συμπεριφορά,

λαμβάνοντας υπόψη το είδος και το πλαίσιο της εκάστοτε εκπομπής. Ιδιαίτερη μέριμνα επιβάλλεται στα προγράμματα που μεταδίδονται σε χρόνο κατά τον οποίο ενδεχομένως παρακολουθούν ανήλικοι.

25. Οι πιο κάτω κανόνες αφορούν τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στις εκπομπές
(3) Απαγορεύεται:

- (a) η χρήση της γλώσσας με τρόπο που μπορεί να θίξει τις ευαισθησίες θρησκευτικών, φυλετικών, πολιτικών ή άλλων κοινωνικών ομάδων.
- (γ) η μετάδοση βωμολογιών σε προγράμματα εντός οικογενειακής ζώνης.

Υστερα από σχετική απόφαση, η Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου με επιστολή της ημερομηνίας **03.06.2021** έθεσε ενώπιον του οργανισμού τις διερευνώμενες παραβάσεις. Στην εν λόγω επιστολή αναφέρονται, μεταξύ άλλων και τα πιο κάτω:

«Εάν επιθυμείτε να υποβάλετε οποιεσδήποτε εξηγήσεις και/ή παραστάσεις και/ή τις θέσεις σας αναφορικά με τις ως άνω πιθανές παραβάσεις, έχετε το δικαίωμα να τις υποβάλετε γραπτώς ή/και προφορικώς στην Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου. Η υποβολή των παραστάσεων μπορεί να γίνει αυτοπροσώπως και/ή μέσω αντιπροσώπου και/ή μέσω δικηγόρου της επιλογής σας.

Σε περίπτωση που επιθυμείτε να υποβάλετε γραπτώς τις εξηγήσεις και/ή τις παραστάσεις και/ή τις θέσεις σας αναφορικά με τις ως άνω πιθανές παραβάσεις, καλείσθε όπως τις υποβάλετε στην Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου, το αργότερο εντός εικοσιπέντε (25) ημερών από τη λήψη της παρούσας επιστολής.

Σε περίπτωση που επιθυμείτε να υποβάλετε προσωπικώς τις εξηγήσεις και/ή τις παραστάσεις και/ή τις θέσεις σας αναφορικά με τις ως άνω πιθανές παραβάσεις, καλείστε να πληροφορήσετε την Αρχή, το αργότερο εντός δεκατεσσάρων (14) ημερών από τη λήψη της παρούσας επιστολής ότι επιθυμείτε να τις υποβάλετε προσωπικώς, ώστε να ειδοποιηθείτε ανάλογα με ειδική επιστολή.

Εάν επιθυμείτε να επιθεωρήσετε το διοικητικό φάκελο της υπόθεσης, παρακαλείστε όπως ενημερώσετε άμεσα την Αρχή και εν πάση περιπτώσει, εντός επτά (7) ημερών από την ημερομηνία λήψης της παρούσας επιστολής, για να καθοριστεί η ημερομηνία και η ώρα της επιθεώρησης.

Εάν η Αρχή δεν λάβει οποιαδήποτε απάντηση μέσα στην καθορισμένη προθεσμία, δύναται να προχωρήσει στη λήψη απόφασης χωρίς την απάντησή σας.

Σε περίπτωση που η Αρχή, μετά την εξέταση όλων των δεδομένων της υπόθεσης, καταλήξει σε εύρημα παράβασης, τότε θα κληθείτε να υποβάλετε τις θέσεις σας αναφορικά με την επιβολή διοικητικών κυρώσεων».

Οι διερευνώμενες παραβάσεις που τέθηκαν υπόψη του οργανισμού εκτίθενται πιο κάτω στα υποστοιχεία 1-3:

1. Την **01.03.2021**, μεταξύ των ωρών **18:00 – 19:00**, ο οργανισμός **μετέδωσε εντός οικογενειακής ζώνης το πρόγραμμα «Δελτίο Θυέλλης», χωρίς να λάβει μέτρα για την τήρηση των γενικά παραδεκτών κανόνων της ευπρέπειας και της καλαισθησίας στη γλώσσα**, κατά παράβαση του **Κανονισμού 21(4)** των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000).

Συγκεκριμένα, ο δημοσιογράφος Κώστας Κωνσταντίνου ανέφερε, ανάμεσα σε άλλα, τα εξής:

Κ. Κωνσταντίνου (Κ.Κ.): «Έμένα δεν μου αρέσει αυτό το El Diablo, ρε παιδί μου. Είναι πολύ ξενικό αυτό το πράγμα. Όλη αυτή η ξενομανία εμένα δεν μου αρέσει. Λέει I felt in love, I felt in love, I felt in love with El Diablo (τραγουδιστά). Θα μπορούσε να είναι πολύ πιο κοντά στα κυπριακά δεδομένα, έτσι, πάντα με τα μηνύματά σας στο 1076. Αυτό τουλάχιστον να μην είναι ισπανικό και αυτό El Diablo και El Paso και τελοσπάντων. Να είναι I felt in love, I felt in love, I felt in love with Θκιάολο μαύρο, Θκιάολο μαύρο. Θα ήταν πολύ κοντά και στην παράδοσή μας και στη διάλεκτό μας και θα τους εξηγούσαμε και τι είναι το Θκιάλο μαύρο. Θα μου πείτε γιατί δεν λέμε Θκιάολος μαύρος; Όχι, διότι, εντάξει, δεν ταιριάζει. Δεν κάνει ρίμα, ρε παιδί

μου. Θκιάολο μαύρο, θκιάολο μαύροoo (...) από το El Diablo, ας πούμε, να μην πάμε σε κάτι τελείως, σε ένα τελείως διαφορετικό άκουσμα. 1076 τα μηνύματά σας».

Το επαναλαμβάνει στη συνέχεια διάσπαρτα, κατά τη διάρκεια του προγράμματος, τουλάχιστον 6 φορές: «**Θκιάολο μαύρο φκαίνει πιο εύκολα**», «**Θκιάολε**», «**θκιάολο μαύρο**», «**Θκιάολε δαίμονα**», «**θκιάολο μαύρο**», «**Θκιάολο μαύρο, θκιάολο μαύρο**».

2. Την **01.03.2021**, μεταξύ των ωρών **18:00 – 19:00**, ο οργανισμός **μετέδωσε** εντός οικογενειακής ζώνης **το πρόγραμμα «Δελτίο Θυέλλης»**, στο πλαίσιο του οποίου **μεταδόθηκαν βιωμολογίες**, κατά παράβαση του **Κανονισμού 25(3)(γ)** των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000).

Ισχύουν τα γεγονότα του υποστοιχείου 1.

3. Την **01.03.2021**, μεταξύ των ωρών **18:00 – 19:00**, ο οργανισμός **μετέδωσε** το πρόγραμμα **«Δελτίο Θυέλλης»**, στο πλαίσιο του οποίου **έγινε χρήση της γλώσσας με τρόπο που μπορεί να θίξει τις ευαισθησίες θρησκευτικής ομάδας**, κατά παράβαση του **Κανονισμού 25(3)(α)** των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000).

Συγκεκριμένα, ανάμεσα σε άλλα, λέχθηκαν στο πρόγραμμα **τα πιο κάτω**:

Απόσπασμα #1

Κ.Κ.: «[...] Και βεβαίως όλα αυτά ενώ και το Σάββατο και την Κυριακή, μιλιούνια, ουρές **για να προσκυνήσουν το κόκκαλο και την παντόφλα τάχα ενός Αγίου**. Ναι... Είναι λίγο τραγική η κατάσταση. Αυτό, βεβαίως, δεν πρέπει να μας οδηγεί εμάς στο να απελπιζόμαστε, πως να σας στο πω δηλαδή. Δεν πρέπει να μας παίρνει από κάτω αυτό το πράγμα. Πρέπει να κάνουμε πλάκα με την ιστορία, με όλα και να προσέχουμε. Να κρατάμε τουλάχιστο αναμμένο, πως το λέμε, το κερί της λογικής».

Κ.Κ.: «Λέει ένα άλλο μήνυμα *Κωστή, αδικάς τον κόσμο που εναποθέτει τις ελπίδες του στον Θεό και τα παρανοϊκά προσκυνήματα*; Ναι, σε μεγάλο βαθμό, πρέπει να σας πω. Διότι κοιτάξτε να δείτε, είναι πάρα πολύς κόσμος που είναι απελπισμένος, έτσι; Και πέφτει θύμα αυτής της βιομηχανίας των παπάδων, οι οποίοι τον εκμεταλλεύονται και του πουλούν αυτές τις ανοησίες και τα λοιπά.

Εεε, είναι κόσμος που είναι απελπισμένος, αλλά γενικά, εγώ το γράφω κιόλας και εστιάζω σε αυτό στη στήλη μου, εε δεν είναι τόσο απλό να πούμε, δεν είναι όλοι πονεμένοι αυτοί που πήγαν εκεί. Δεν είναι όλοι... Είναι απλός κόσμος ο οποίος βρίσκεται σε αυτή την ψυχωτική κατάσταση, στην οποία οι παπάδες είναι που τον οδηγούν. Ο τίτλος της στήλης μου αύριο, είδατε κανένα, ρωτά, θέτει αυτό το ερώτημα, αν στις ουρές για τα κόκκαλα και για τις παντόφλες, αν είδατε κανένα να χαμογελά. Είναι σημαντικό αυτό το ερώτημα. Και το εξηγώ αύριο μέσα στη στήλη. Διότι ξέρετε είναι μια ολόκληρη κατάσταση αυτή που δημιουργείται και οδηγεί τους ανθρώπους εκεί. Είναι ο φόβος που τους καλλιεργείται. Και αυτοί οι άνθρωποι οι οποίοι είναι θρησκόληπτοι και παθαίνουν αυτά τα πράγματα, συνήθως φοβούνται πάρα πολλά άλλα πράγματα στη ζωή τους. Διότι πρώτα πρώτα δεν χρησιμοποιούν τη λογική για να εξηγήσουν το οτιδήποτε. Χρησιμοποιούν παράλογα πράγματα. Και τα παράλογα πράγματα δεν οδηγούν σε λογικά συμπεράσματα. Τα παράλογα πράγματα οδηγούν σε παράλογα συμπεράσματα. Ο παραλογισμός στον παραλογισμό είναι που καταλήγει. Δεν καταλήγει ποτέ ο παραλογισμός στη λογική. Είναι αρχή αυτό το πράγμα. Οπότε, ναι, αυτοί οι άνθρωποι συνήθως ενώ λένε ότι τους λένε ότι θα είναι πιο ευτυχείς και πιο γαλήνιοι ή και δεν ξέρω εγώ τι, ζουν μέσα στο φόβο αυτοί οι άνθρωποι. Αυτή είναι η πραγματικότητα. Λένε, ναι, τώρα είμαστε κοντά στον Θεό κτλ, αλλά όλη μέρα είναι α Παναϊτια μου, Παναϊτια μου (...). Στις ουρές που στέκονται εκεί δεν είναι α, τι ωραία, πάμε ρε παιδιά όλοι μαζί να προσκυνήσουμε ένα κόκκαλο, ξέρω 'γω αυτό. Είναι ναι, ήρταμε δαμαί να το, ο Άγιος μας, Παναϊτια μου ήρταμε δαμαί. Κι αν τους ρωτήσεις πολλοί από αυτούς θα έχουν προβλήματα, πολλοί άλλοι δεν θα έχουν προβλήματα. Δημιουργούν προβλήματα. Γιατί; Διότι ακριβώς τους βάζουν σε αυτή την κατάσταση. Είναι ένα είδος ναρκωτικού. Σκληρού, μάλιστα. Το οποίο διοχετεύεται στις κοινωνίες και τις κάνει, τις φέρνει σε αυτή την κατάσταση».

Απόσπασμα #2

Σχετικά με μήνυμα ακροατή σε ό,τι αφορά στο δικαίωμα μερίδας Χριστιανών να διαδηλώνουν εναντίον του ΡΙΚ για την επιλογή του τραγουδιού που θα εκπροσωπήσει την Κύπρο στη Γιουροβίζιον, με τίτλο El Diablo, ο δημοσιογράφος ανέφερε:

Κ.Κ.: «Κοιτάξτε, δεν διαφωνώ καθόλου μαζί σας, δεν είπε κανείς ότι δεν πρέπει να διαμαρτυρηθούν, εξού και το Σάββατο, νομίζω έχουν διαμαρτυρία μπροστά από το ΡΙΚ [...] Δεν είπε κανένας ότι πρέπει να τους απαγορευθεί. Απλά όπως εκείνοι διαμαρτύρονται και θεωρούν ότι είναι δικαίωμά τους, έτσι κι εμείς θεωρούμε ότι είναι δικαίωμά μας να απαντήσουμε ότι δεν μπορεί να υποκύψει η

κρατική ραδιοτηλεόραση στο σκοταδισμό του οποιουδήποτε, γιατί τάχα μιλά για τον σατανά και δεν ξέρω εγώ τι άλλο. Να πάνε στον γιατρό τους στο ΓΕΣΥ, ο γιατρός τους θα τους δώσει παραπεμπτικό, όπως μας έχει δώσει όλους και θα πάνε σε ένα ψυχίατρο να τους κουράρει, όπως πάμε όλοι και θα είναι μια χαρά τα πράγματα. Φτάνει πια με αυτή την τοξικότητα και τη βλακεία».

Απόσπασμα #3

Κ.Κ.: «Γιατί εν τον συναρμολογούν και να τον φέρουν μια φορά, αν θέλουν να μιλήσουμε με IKEA για βοήθεια (ανέγνωσε μήνυμα ακροατή). Μα πουθενά δεν γίνεται αυτό το πράγμα. Δεν πάνε στον ίδιο τόπο. Αντιλαμβάνεστε εισπράττει το κάθε δάχτυλο εισπράττει ξεχωριστά. Εδώ δεν εισπράττουν μόνο τα κομμάτια του, το δάχτυλό του, το έτσι του, το αυτό του, το εκείνο του, εισπράττουν και οι παντόφλες του, λέει. Παντόφλες. Που φορούσε, λέει. Το τέλος της λογικής».

Απόσπασμα #4

Κ.Κ.: «Το πρόβλημα με το προσκύνημα δεν είναι μόνο το ότι συνωστίζονται, αλλά κυρίως ότι βγάζουν τη μάσκα και φιλούν όλοι το ίδιο πράγμα εν μέσω πανδημίας. Έλεος. Η επιδημιολογική τι λέει για αυτό; Τους ρώτησε κανείς πριν αποφασίσουν να τα φέρουν;» (ανέγνωσε μήνυμα ακροατή). Όχι, βέβαια. Κι όλο αυτό γίνεται για λεφτά. Πολλά λεφτά. Αντιλαμβάνεστε ότι μιλάμε για τρελλά λεφτά που μαζεύτηκαν, αυτά τα δύο 24ωρα, που είναι εκεί. Και θα πάει και σε άλλες πόλεις. Βέβαια, διότι δεν γίνεται να προσευχηθείς σπίτι σου, πρέπει να πας εκεί να δεις το κόκκαλο από κοντά».

Απόσπασμα #5

Σχετικά με τον εκκλησιασμό και την εξομολόγηση στα σχολεία και το γεγονός ότι ορισμένοι γονείς δεν διαφωνούν με αυτά για να μην στιγματιστεί το παιδί τους, ο παρουσιαστής ανέφερε τα εξής: **Κ.Κ.:** «[...] Οπόταν προτιμά να τον αφήσει εκεί να έχει ένα παπά να του κάνει, να το κακοποιεί ψυχολογικά και να του λέει ότι θα πάει στην, ένα παπά, ένα θεολόγο ή ένα δάσκαλο ή whatever ή ένα παπά, επίσης, και να του λέει ότι θα πάει στην κόλαση και θα καίγεται και διάφορα τέτοια πράγματα, για να μην στιγματιστεί το παιδί μας. Διότι, ξέρετε, αν στιγματιστεί, τι θα γίνουμε ύστερα και είναι

στιγματισμένο το παιδί; Προτιμούμε να το αυτό, παρά να είναι στιγματισμένο. Αυτός είναι ο λαός μας».

Απόσπασμα #6

Ο δημοσιογράφος, ανέγνωσε το εξής μήνυμα ακροατή: *Έχεις το δικαίωμα τα δικά σας παιδιά να μην παρακολουθούν το μάθημα των θρησκευτικών, για να απαλλαγούν όχι να λέμε ότι δεν πρέπει να διδάσκεται το μάθημα. Στη συνέχεια, ο κ. Κωνσταντίνου είπε, ανάμεσα σε άλλα: Κ.Κ. «[...] Τώρα, το θέμα του δικαιώματος, θα εκπλαγείτε πόσοι πολλοί γονείς παλεύουν με **σκοτεινούς Διευθυντές σχολείων** και με διάφορους άλλους, οι οποίοι τους λένε **α** ξέρετε το παιδί βαφτίστηκε, δεν μπορώ να σας δώσω απαλλαγή, να πάτε στο Υπουργείο. Και πηγαίνουν στο Υπουργείο και προσπαθούν επί δύο χρόνια, πληρώνουν φόρους, πληρώνουν το μισθό, αυτού του **μακάκα** ο οποίος κάθεται εκεί, **του σκοταδιστή του θεολόγου** ή **του σκοταδιστή του Διευθυντή του σχολείου**, ο οποίος κάθεται εκεί και παίζει με τους φόρους τους. Και τους λέει το Υπουργείο εντάξει να το δούμε, ξέρετε ναι, θα σας απαντήσουμε, και περνάει ο καιρός, περνάει και δεν τους δίνουν το δικαίωμα απαλλαγής. Αυτά τα πράγματα είναι αδιανόητα σε χώρες δημοκρατικές και ειδικά όταν μιλάμε για μάθημα το οποίο δεν διδάσκεται όπως πρέπει».*

Απόσπασμα #7

Ο δημοσιογράφος ανέγνωσε το πιο κάτω μήνυμα ακροατή: *Σε πεντέξι πόλεις στην Ευρώπη έχουν την κάρα του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου. Μα ήταν Λερναία Υδρα ο Γιαννής; Και στη συνέχεια σχολίασε το εξής: «Ε, μπορεί».*

Ο οργανισμός, με επιστολή της Δικηγόρου του, κ. Κάλιας Γεωργίου, ημερομ. **09.06.2021 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α)**, ζήτησε όπως επιθεωρήσει τον σχετικό διοικητικό φάκελο και εξέφρασε την επιθυμία να υποβάλει τις θέσεις του προσωπικώς, ενώπιον της Αρχής. Η Αρχή, με επιστολή της ημερομ. **29.06.2021 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β)**, έκανε δεκτό το αίτημα για επιθεώρηση. Στις 05.07.2021, η κ. Αγάθη Μουσκή (Υπάλληλος Αρκτίνος ΛΤΔ), παρουσιάστηκε στα γραφεία της Αρχής και προέβηκε σε επιθεώρηση του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης.

Η Αρχή απέστειλε επιστολή στον οργανισμό, ημερομ. **05.10.2021 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ)**, καλώντας τον να παραστεί σε συνεδρία της, ημερομ. 13.10.2021, για να υποβάλει προσωπικώς τις παραστάσεις του σε σχέση με την υπό αναφορά υπόθεση.

Ο Οργανισμός, με επιστολή της Δικηγόρου του κ. Κάλιας Γεωργίου, ημερομ. 05.10.2021 (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ**) αιτήθηκε αναβολή σε μεταγενέστερη ημερομηνία, αίτημα που έγινε δεκτό από την Αρχή, η οποία ενημέρωσε τον οργανισμό με επιστολή της, ημερομ. **08.10.2021**, ότι θα τον καλέσει εκ νέου να παραστεί σε μεταγενέστερη συνεδρία της.

Ακολούθως, η Αρχή, με επιστολή της ημερομ. **11.10.2021 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε)**, κάλεσε τον οργανισμό να παραστεί στη συνεδρία της την **Τετάρτη 27.10.2021 στις 16:15**, στο ξενοδοχείο Semeli, για να υποβάλει προσωπικώς τις παραστάσεις του σε σχέση με την εν λόγω υπόθεση. Τέλος, με επιστολή της ημερομ. **12.10.2021**, η Αρχή ενημέρωσε τον οργανισμό ότι η συνεδρία της θα πραγματοποιηθεί στα γραφεία της και όχι στο ξενοδοχείο Semeli, όπως αναφέρθηκε αρχικά.

Κατά την ενώπιον της Αρχής διαδικασία, στη συνεδρία της με αρ. **41/2021** και ημερομ. **27.10.2021**, παρέστησαν εκ μέρους του οργανισμού ο διευθυντής του, κ. Διονύσης Διονυσίου και η δικηγόρος, κ. Κάλια Γεωργίου. Η κ. Γεωργίου υπέβαλε αίτημα, προφορικώς, για εξαίρεση του Μέλους της Αρχής, κ. Χρύσως Τσόκκου, από τη διαδικασία εξέτασης των υποθέσεων με αρ. φακ. 59/2020(17), 33/2021(17) και 41/2021(17), που αφορούν στο πρόγραμμα του κ. Κώστα Κωνσταντίνου. Η δικηγόρος του οργανισμού ισχυρίστηκε ότι η κ. Τσόκκου, η οποία είναι διευθύντρια στο Τσόκκος Hotel Public Ltd, στερείται αμεροληψίας εξαιτίας αριθμού κειμένων που είχε γράψει το 2014 ο δημοσιογράφος Κώστας Κωνσταντίνου στη σήλη «Κατά Βαρβάρων», την οποία διατηρεί μέχρι και σήμερα στην εφημερίδα ΠΟΛΙΤΗΣ, ασκώντας κριτική εναντίον της μητέρας της κ. Τσόκκου, Αναστασίας Τσόκκου, η οποία επίσης συμμετέχει στο Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας ως γενικός διευθυντής και γραμματέας. Σε ερώτηση της κ. Τσόκκου σχετικά με το ποια υπόθεση αφορά, η δικηγόρος απάντησε «για τον σκύλο». Η δικηγόρος του οργανισμού

ισχυρίστηκε ότι η κ. Τσόκκου πρέπει να εξαιρεθεί από την εξέταση των τριών υποθέσεων που αφορούν τον κύριο Κωνσταντίνου και την εκπομπή του, «διότι αντικειμενικά και εκ των πραγμάτων, δεν παρέχονται τα εχέγγυα που απαιτεί ο νόμος για την αμεροληψία της κρίσης. Το κριτήριο είναι γνωστό ότι είναι αντικειμενικό, δεν είναι ζητούμενο η τεκμηρίωση προκατάληψης ή μεροληπτικής στάσης. Αυτό που πρέπει να εξετάσετε, είναι κατά πόσο αυτή η σχέση δημιουργεί αμφιβολίες σε κάποιον ουδέτερο τρίτο παρατηρητή και το εγείρω εγκαίρως ως το ζητά η νομολογία. Για να μπορέσετε να το εξετάσετε σ' αυτό το στάδιο, θα σας παρουσιάσω αντίγραφα των τριών άρθρων, που μπόρεσα να εντοπίσω», ανέφερε η κ. Γεωργίου.

Κατόπιν του πιο πάνω αιτήματος, η Αρχή ανέβαλε την εξέταση της υπό αναφορά υπόθεσης, και ενημέρωσε τον οργανισμό ότι θα ειδοποιηθεί γραπτώς για την απόφασή της, σχετικά με το αίτημα που είχε υποβάλει.

Η Αρχή εξέτασε το προαναφερθέν αίτημα του οργανισμού στη συνεδρία της με αρ. 5/2022 και ημερομ. 09.02.2022. Το ζήτημα που έθεσε ο οργανισμός άπτεται της Αρχής της Αμεροληψίας, η οποία έχει κωδικοποιηθεί στο άρθρο 42 του περί Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμος του 1999 (158(I)/1999). Σύμφωνα με το εδάφιο 1 του άρθρου 42 κάθε διοικητικό όργανο θα πρέπει κατά το στάδιο παραγωγής μιας διοικητικής πράξης να παρέχει εχέγγυα αμερόληπτης κρίσης. Στο εδάφιο 2 του ίδιου άρθρου αναφέρεται ότι δεν μπορεί να μετέχει στην παραγωγή διοικητικής πράξης πρόσωπο το οποίο έχει ιδιάζουσα σχέση ή συγγενικό δεσμό εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι και του τέταρτου βαθμού ή βρίσκεται σε οξεία έχθρα με το άτομο που αφορά η εξεταζόμενη υπόθεση ή που έχει συμφέρον για την έκβασή της.

Σύμφωνα με τη νομολογία του Ανώτατου Δικαστηρίου σχετικά με το θέμα, ισχυρισμοί περί μεροληψίας της διοίκησης πρέπει να αποδεικνύονται αυστηρά και το βάρος απόδειξης έχει ο αιτητής. Όπως έχει τονισθεί και στην υπόθεση **ΣΤΑΥΡΙΝΙΔΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (1991) 4(A) ΑΔΔ 426, 431:**

«..Ο διοικούμενος έχει δικαίωμα στην αμερόληπτη κρίση της διοίκησης σε κάθε περίπτωση. Απόφαση που φέρει το στίγμα της προκατάληψης υπόκειται σε ακύρωση. Η ανάγκη μεροληψίας του οργάνου που συμμετέσχε στη λήψη της απόφασης αποτελεί προϋπόθεση της νομιμότητας της. Ο λόγος γι' αυτό είναι ότι συνδέεται άμεσα με τις αρχές της φυσικής δικαιοσύνης, που είναι εμπεδωμένη με συνταγματικές διατάξεις, και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος τους..... Η προκατάληψη πρέπει να στοιχειοθετείται με ικανοποιητική βεβαιότητα είτε από τα στοιχεία των φακέλων ή με ασφαλή συμπεράσματα που μπορεί να συναχθούν από την ύπαρξη τέτοιων στοιχείων..».

Στην υπόθεση **MHNA v. ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ κ.α., Συνεκδ. Υποθέσεις αρ. 1145/2015 και 1635/2015, 31/10/2019** το διοικητικό δικαστήριο σημείωσε ότι η απλή αντιπαράθεση ή τεταμένες σχέσεις δεν θεμελιώνουν δυσμενή προκατάληψη. Ακολουθεί αυτούσιο το σχετικό απόσπασμα (η έντονη γραφή δική μας):

Η ύπαρξη απλώς αντιπαράθεσης, ή τεταμένων τυχών σχέσεων, έχει κριθεί ότι δεν είναι αρκετή προκειμένου να θεμελιώσει δυσμενή προκατάληψη, στην απονοσία μάλιστα στοιχείων που να το αποδεικνύουν, στοιχεία άλλωστε που ούτε τέθηκαν ενώπιον της ΕΣΥ, κατ' επίκληση εμπιστευτικών φακέλων και ούτε άλλωστε η ίδια τα αναζήτησε, προς εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων (Christou v. Republic (1980) 3 C.L.R. 437, Kontemeniotis v. The Cyprus Broadcasting Corporation (1982) 3 C.L.R. 1027)».

Η Αρχή, ενώπιον της οποίας τέθηκε το ζήτημα, ως αρμόδιο όργανο για να αποφασίσει εάν υφίσταται η οξεία έχθρα, εξετάζει με ιδιαίτερη προσοχή το θέμα, καθότι ενδεχόμενος αποκλεισμός της κ. Τσόκκου, χωρίς να αποδεικνύεται οξεία έχθρα, θα καταστήσει πάσχουσα τη σύνθεση του διοικητικού οργάνου. Σχετικά είναι τα όσα αναφέρει η Πρόεδρος του Διοικητικού Δικαστηρίου στην υπόθεση **MOYPTOYBANH v. ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ, Υπόθεση Αρ. 383/2017, 22/6/2020**, στην οποία έγινε επίκληση του άρθρου 42(2) περί ύπαρξης ιδιάζουσας σχέσης, με το Δικαστήριο να αποφαίνεται ότι δεν υφίστατο τέτοιο ζήτημα:

«Αντίθετα, υπό τις περιστάσεις ενώπιον μου συμφωνώ με τους καθ' ων η αίτηση ότι η μη συμμετοχή του κυρίου Θεοχαρίδη στις συνεδριάσεις, θα καθιστούσε πάσχουσα την σύνθεση του διοικητικού οργάνου (βλ. απόφαση Πλήρους Ολομέλειας Αντέννα Λτδ ν. Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου (2013) 3 ΑΑΔ 242, ως προς το καθήκον κλήσης των μελών και συμμετοχής τους στις συνεδριάσεις του συλλογικού οργάνου)».

Η Αρχή κρίνει ότι ο οργανισμός δεν είχε προσκομίσει οποιαδήποτε στοιχεία τα οποία να αποδεικνύουν οποιασδήποτε μορφής έχθρα ή/και αμεροληψία εκ μέρους του Μέλους της κ. Χρύσως Τσόκκου προς τον ραδιοφωνικό οργανισμό «ΠΟΛΙΤΗΣ 107,6», την αδειούχο εταιρεία «Radio Elios Network Ltd» ή τον δημοσιογράφο κ. Κ. Κωνσταντίνου. Τα στοιχεία που έχουν προσκομιστεί δεν αφορούν σε δημοσιεύματα που αναφέρονται στην κ. Χρύσω Τσόκκου, ούτε τα δημοσιεύματα αυτά μπορούν να αποδοθούν στον ραδιοφωνικό οργανισμό «ΠΟΛΙΤΗΣ 107,6». Δεν έχει προσκομιστεί οποιοδήποτε στοιχείο που να δείχνει οποιαδήποτε συμπεριφορά της κ. Χρύσως Τσόκκου κατά του οργανισμού, της αδειούχου εταιρείας ή ακόμα και του δημοσιογράφου που να δεικνύουν εχθρική διάθεση προς αυτούς. Ακόμη και εάν υπάρχουν τεταμένες σχέσεις σε ό,τι αφορά στην μητέρα της κ. Τσόκκου, αυτό δεν θεμελιώνει δυσμενή προκατάληψη εκ μέρους της, ειδικότερα από τη στιγμή που δεν έχουν προσκομιστεί τέτοια στοιχεία.

Η Αρχή, λαμβάνοντας υπόψη τη νομολογία επί του θέματος, καθώς και σχετική νομική γνωμάτευση που έλαβε και στηριζόμενη στα γεγονότα της υπόθεσης θεωρεί ότι ο οργανισμός δεν έχει αποσείσει το βάρος απόδειξης της θεμελίωσης οξείας έχθρας εναντίον του και ως εκ τούτου δεν δικαιολογείται η εξαίρεση της κ. Χ. Τσόκκου από τη διαδικασία εξέτασης της υπόθεσης και συνεπώς απορρίπτει το αίτημα.

Η Αρχή, με επιστολή της ημερομ. 25.02.2022 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΤ), ενημέρωσε τον οργανισμό για την πιο πάνω απόφασή της και τον κάλεσε να παραστεί στη συνεδρία

της, την Τετάρτη **09.03.2022**, για να υποβάλει προσωπικώς τις παραστάσεις του σε σχέση με την πιο πάνω υπόθεση.

Ο οργανισμός, με ηλεκτρονικό μήνυμα (email) της Δικηγόρου του, κ. Κάλιας Γεωργίου, ημερομ. 01.03.2022, αιτήθηκε αναβολή σε μεταγενέστερη ημερομηνία εξαιτίας του ότι η ίδια θα απουσίαζε στο εξωτερικό (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ζ**).

Η Αρχή, με επιστολή της ημερομ. **08.03.2022** (που εκ παραδρομής φέρει ημερομηνία 25 Φεβρουαρίου 2022) ενημέρωσε τον οργανισμό ότι ενέκρινε το αίτημά του και ότι θα τον καλέσει να παραστεί σε μεταγενέστερη συνεδρία της, για σκοπούς υποβολής των παραστάσεών του προσωπικώς, στην υπό αναφορά υπόθεση (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Η**).

Η Αρχή, με επιστολή της ημερομ. **04.04.2022 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Θ)**, κάλεσε εκ νέου τον οργανισμό να παραστεί σε συνεδρία της την Τετάρτη 13.04.2022, στις 14:15, για να υποβάλει προσωπικώς τις παραστάσεις του σε σχέση με την υπό αναφορά υπόθεση.

Ο οργανισμός, με ηλεκτρονικό μήνυμα (email) της Δικηγόρου του, κ. Κάλιας Γεωργίου, ημερομ. **04.04.2022 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι)**, αιτήθηκε αναβολή σε μεταγενέστερη ημερομηνία εξαιτίας του ότι θα παρουσιαζόταν ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λεμεσού.

Η Αρχή, με επιστολή της ημερομ. **07.04.2022 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΑ)**, ενημέρωσε τον οργανισμό ότι ενέκρινε το αίτημά του για αναβολή και τον κάλεσε εκ νέου να παραστεί στη συνεδρία της Δευτέρα 18.04.2022 στις 16:00, στα γραφεία της Αρχής, για να υποβάλει προσωπικώς τις παραστάσεις του.

Η Αρχή, με επιστολή της ημερομ. **11.04.2022 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΒ)**, απέστειλε επιστολή στον οργανισμό υπενθυμίζοντάς τον για την προαναφερθείσα συνεδρία, στην οποία είχε κληθεί.

Κατά την ενώπιον της Αρχής διαδικασία, παρέστησαν εκ μέρους του οργανισμού η Δικηγόρος, κ. Κάλια Γεωργίου και ο κ. Διονύσης Διονυσίου, Διευθυντής του οργανισμού. Οι εκπρόσωποι του οργανισμού, αφού έλαβαν τον λόγο από την Πρόεδρο, ανέπτυξαν τους ισχυρισμούς τους.

Ο κ. Διονυσίου κατέθεσε την ενυπόγραφη γραπτή δήλωσή του, με τίτλο: *Αριθμός Φακ. 41/2021(17), Αφορά το πρόγραμμα του ραδιοφωνικού σταθμού «Πολίτης 107.6» "Δελτίο Θνέττης, ημερομηνίας 01/03/2021 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΓ)*. Ο κ. Διονυσίου ανέφερε ότι «Σε σχέση με το el diablo, διάβολο μαύρο, το βρίσκουμε και λίγο αστείο, περισσότερο εγώ θεωρώ ότι εδώ πιο κοντά στο χιούμορ είναι η κίνηση του Κωστή και όχι να προσβάλει ή να θίξει κάποιον για τα θρησκευτικά του πιστεύω».

Η Αρχή διευκρίνισε ότι σύμφωνα με τον Πίνακα Α', ημερομ. 19.05.2021, η μετάδοση του «θκιάολε μαύρε», στο πλαίσιο του προγράμματος, δεν αφορά παράβαση για τη χρήση της γλώσσας με τρόπο που μπορεί να θίξει τις ευαισθησίες θρησκευτικών ομάδων, αλλά συνιστά πιθανή του Κανονισμό 21(4) (υποστοιχείο 1) για το γεγονός ότι ο οργανισμός δεν έλαβε μέτρα για την τήρηση των γενικά παραδεκτών κανόνων της ευπρέπειας και της καλαισθησίας στη γλώσσα, και παράβαση του Κανονισμού 25(3)(γ) (υποστοιχείο 2), για τη μετάδοση βωμολογιών.

Ο κ. Διονυσίου παρέπεμψε στα κυπριακά τσιαττιστά, λέγοντας ότι «έχουμε εκατό τσιαττιστά που χρησιμοποιούν την ίδια φρασεολογία».

Η δικηγόρος του οργανισμού, κ. Κ. Γεωργίου, ανέφερε ότι ήταν το τραγούδι που είχε ανακοινώσει το PIK ότι θα εκπροσωπούσε την Κύπρο στην Eurovision και διερωτήθηκε το εξής: «Στα ισπανικά δεν είναι βωμολογία, στα ελληνικά είναι βωμολογία;». Σημείωσε, επίσης, ότι το εν λόγω απόσπασμα από το πρόγραμμα προέκυψε λίγες μέρες μετά από την εκδήλωση διαμαρτυρίας, «που έκαναν με τους σταυρούς και τις εικόνες», με την απαίτηση να αποσυρθεί το τραγούδι, «το οποίο μας οδηγεί στον Μεσαίωνα». «Δεν γίνεται, και γι' αυτό καμιά φορά ξεφεύγει ο Κωστής», κατέληξε η δικηγόρος.

Η πρόεδρος ευχαρίστησε τους εκπροσώπους του οργανισμού, οι οποίοι στη συνέχεια αποχώρησαν.

Έχουμε μελετήσει με μεγάλη προσοχή όλα τα ενώπιόν μας στοιχεία και περιστατικά, συμπεριλαμβανομένων όλων των γραπτών και προφορικών εξηγήσεων, παραστάσεων και/ή θέσεων του οργανισμού, όπως εκφράστηκαν από τον Διευθυντή και την Δικηγόρο του, έχουμε ακούσει με ιδιαίτερη προσοχή το επίμαχο πρόγραμμα του οργανισμού, όπως αυτό μεταδόθηκε την **01.03.2021** και κρίνουμε ότι:

Την **01.03.2021**, μεταξύ των ωρών **18:00 – 19:00**, ο οργανισμός **μετέδωσε εντός οικογενειακής ζώνης το πρόγραμμα «Δελτίο Θυέλλης»:**

- **χωρίς να λάβει μέτρα για την τήρηση των γενικά παραδεκτών κανόνων της ευπρέπειας και της καλαισθησίας στη γλώσσα,** κατά παράβαση του **Κανονισμού 21(4)** των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000) (υποστοιχείο 1).
- **στο πλαίσιο του οποίου μεταδόθηκαν βιωμολογίες,** κατά παράβαση του **Κανονισμού 25(3)(γ)** των προαναφερθέντων Κανονισμών (υποστοιχείο 2).
- **στο πλαίσιο του οποίου έγινε χρήση της γλώσσας με τρόπο που μπορεί να θίξει τις ευαισθησίες θρησκευτικής ομάδας,** κατά παράβαση του **Κανονισμού 25(3)(α)** των προαναφερθέντων Κανονισμών (υποστοιχείο 3).

[Τα γεγονότα των υποστοιχείων εκτίθενται στις σελ. 3 – 7 της παρούσας]

Σε σχέση με τους ισχυρισμούς και/ή θέσεις του οργανισμού, όπως καταγράφονται στη γραπτή δήλωση του κ. Διονυσίου, ως επίσης και παρόμοιους γραπτούς και/ή προφορικούς ισχυρισμούς του οργανισμού, όπως εκφράσθηκαν προφορικά από τον Διευθυντή και την δικηγόρο του οργανισμού, η Αρχή παρατηρεί τα πιο κάτω:

Σε ό,τι αφορά στην εξής αναφορά, που περιέχεται στην προαναφερθείσα γραπτή δήλωση: «[...] είμαι δεόντως εξουσιοδοτημένος από τους ιδιοκτήτες του όπως και

από τον καταγγελλόμενο δημοσιογράφο Κώστα Κωνσταντίνου να καταθέσω και εκ μέρους τους ενώπιον της Αρχής Ραδιοτηλεόρασης [...], η Αρχή διευκρινίζει, για μια ακόμη φορά, ότι όπως σε κάθε υπόθεση που εξετάζει έτσι και στην παρούσα, οι πιθανές παραβάσεις που διατυπώνονται δεν αφορούν και δεν διαπιστώνονται εναντίον κανενός φυσικού προσώπου (δημοσιογράφου, παρουσιαστή, διαφημιστή, ηθοποιού κ.λπ) αλλά αφορούν και διατυπώνονται εναντίον νομικών προσώπων και συγκεκριμένα του εκάστοτε αδειούχου ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού οργανισμού, ο οποίος φέρει και την απόλυτη συντακτική ευθύνη των προγραμμάτων που μεταδίδει.

Στα σημεία 4 και 5 της γραπτής δήλωσης του κ. Διονυσίου, ο οργανισμός ισχυρίζεται ότι ο δημοσιογράφος επιχειρεί να κρίνει τις αντιδράσεις που σχετίζονται με τον τίτλο και το περιεχόμενο των στίχων του τραγουδιού το οποίο θα εκπροσωπούσε την Κύπρο στον διαγωνισμό τραγουδιού της Eurovision, «διακωμωδώντας τις, μεταφράζοντας και κάνοντας λογοπαίγνια με τον τίτλο του τραγουδιού». Ο κ. Διονυσίου υποστηρίζει ότι «[...] είναι υποκριτικό να υποστηρίζει κανείς ότι είναι αποδεκτή η χρήση της λέξης «El Diablo» στα ισπανικά και μάλιστα ως τίτλος τραγουδιού αλλά η χρήση της λέξης «θκιάολε» να θεωρείται ότι πλήττει την ευπρέπεια και την καλαισθησία ή ότι πρόκειται περί βωμολογιών.

Σε σχέση με τους πιο πάνω ισχυρισμούς, η Αρχή επισημαίνει ότι η επίμαχη αναφορά «θκιάολε μαύρε» με βάση και κριτήριο τον μέσο λογικό Κύπριου ακροατή συνιστά βωμολογία, και η επανειλημμένη αναφορά της, πέραν των δέκα φορών, στο πλαίσιο ενός προγράμματος που μεταδίδεται σε ώρες που ακούν ραδιόφωνο και ανήλικοι ακροατές, δεν είναι επιτρεπτή. Ο οργανισμός είναι κάτοχος δημόσιας συχνότητας, που αποτελεί δημόσιο αγαθό και μέρος του εθνικού μας πλούτου, συνεπώς έχει ευθύνη να διασφαλίζει ότι το πρόγραμμά του διέπεται από την αρχή σεβασμού του ακροατή και ότι τα προγράμματά του βρίσκονται στο πλαίσιο που καθορίζεται από τη Νομοθεσία, η οποία διέπει τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς. Ανεξαρτήτως του τίτλου ενός τραγουδιού και της προσπάθειας διακωμώδησης και λογοπαίγνιων, ο οργανισμός όφειλε να λάβει υπόψη ότι το πρόγραμμα μεταδίδεται εντός της οικογενειακής ζώνης και να μεριμνήσει, ιδιαίτερα επειδή ενδεχομένως να άκουγαν

και ανήλικοι, για τη μη μετάδοση βωμολογιών και για την τήρηση των γενικά παραδεκτών κανόνων της ευπρέπειας και της καλαισθησίας στη γλώσσα και στη συμπεριφορά. Σε ό,τι αφορά στον ισχυρισμό, που διατυπώθηκε προφορικά από τον Διευθυντή του οργανισμού, ότι υπάρχουν κυπριακά τσιαττιστά με την ίδια φρασεολογία, η Αρχή θεωρεί ότι αυτό δεν αναιρεί την παράβαση του οργανισμού να μεταδώσει πολλές φορές βωμολογία και, μάλιστα, σε ώρα οικογενειακής ζώνης, που ενδεχομένως ακούν το πρόγραμμα ανήλικοι ακροατές.

Στο σημείο 6 της γραπτής δήλωσης του κ. Διονυσίου, ο οργανισμός ισχυρίζεται ότι «ο δημοσιογράφος αναφέρεται στο φαινόμενο που παρατηρείται συχνά τελευταίως να μεταφέρονται από την Ελλάδα ή αλλού, από διάφορα μοναστήρια ή άλλους χώρους, οστά ή αντικείμενα που αποδίδονται σε Αγίους της Εκκλησίας όπως π.χ. ρούχα ή παντόφλες, όπου οι πιστοί μαζί με το προσκύνημα καταβάλλουν και εισφορά». Ο οργανισμός ισχυρίζεται ότι «πρόκειται για ζήτημα εξαιρετικά αμφιλεγόμενο ακόμη και μέσα στην ίδια την Εκκλησία, το οποίο δημιούργησε και συνεχίζει να δημιουργεί δημόσιο διάλογο κυρίως για την χρησιμότητα ή σκοπιμότητα τέτοιων ενεργειών από μέρους ναών ή ιεραρχών και αν αυτά είναι μέσα στο πραγματικό πνεύμα του Χριστιανισμού». Ο οργανισμός σημειώνει ότι «αυτά τα ερωτηματικά τίθενται και από ανθρώπους που θρησκεύονται, εγείροντας το ερώτημα αν τέτοιες πρακτικές είναι σύμφωνα με το αληθινό πνεύμα του Χριστιανισμού». Εγείρει περαιτέρω ερωτήματα ο οργανισμός διερωτώμενος «κατά πόσο η προώθηση τέτοιων πρακτικών δημιουργεί ανθρώπους/πολίτες σκεπτόμενους ή βυθίζει μια μερίδα του πληθυσμού σε μια άκριτη προσκόλληση σε θρησκοληψία, που οδηγεί σε θρησκευτικό φανατισμό και μισαλλοδοξία και εν πάσῃ περιπτώσει μακριά από το αληθινό πνεύμα της χριστιανικής πίστης». Ο οργανισμός υποστηρίζει ότι «ούτως ή άλλως είναι εμφανές ότι αυτό που ο δημοσιογράφος θέλει να καταδείξει είναι ότι ο χριστιανισμός όπως προκύπτει από τα γραπτά κείμενα, δηλαδή τα ευαγγέλια, είναι κυρίως στάση ζωής και κανόνες ηθικής και όχι τήρηση κάποιων εξωγενών αμφιλεγόμενων πρακτικών, όπως π.χ. τα προσκυνήματα οστών».

Ως προς στους πιο πάνω ισχυρισμούς και τα ερωτήματα που εγείρει ο οργανισμός, η Αρχή διευκρινίζει ότι δεν έχει δικαιοδοσία να κρίνει τον τρόπο με τον οποίο οποιοδήποτε πρόσωπο επιλέγει να ασκήσει τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Στην προκειμένη περίπτωση, τον τρόπο με τον οποίο οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί επιλέγουν να ασκήσουν την ελευθερία της έκφρασης των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων, στις οποίες ανήκει και η τιμητική προσκύνηση ιερών λειψάνων των Αγίων. Συνεπώς, δεν είναι αντικείμενο εξέτασης, στην παρούσα υπόθεση, το ερώτημα κατά πόσο οι πρακτικές της προσκύνησης ιερών λειψάνων είναι σύμφωνες με το αληθινό πνεύμα του Χριστιανισμού και εάν η προώθηση τέτοιων πρακτικών δημιουργεί ανθρώπους/πολίτες σκεπτόμενους ή βυθίζει μια μερίδα του πληθυσμού σε μια άκριτη προσκόλληση σε θρησκοληψία, όπως μεταξύ άλλων, αναφέρει ο οργανισμός.

Εξάλλου, η θρησκευτική ελευθερία είναι οικουμενικό ανθρώπινο δικαίωμα, καθώς και σημαντικός και αδιαμφισβήτητος πυλώνας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Το δικαίωμα στην ελεύθερη έκφραση της θρησκείας κατοχυρώνεται από το άρθρο 18 του Συντάγματος Κυπριακής Δημοκρατίας, το άρθρο 9 τη Ευρωπαϊκή Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το άρθρο 10 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, βάσει του οποίου «Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας. Το δικαίωμα αυτό συνεπάγεται την ελευθερία μεταβολής θρησκεύματος ή πεποιθήσεων, καθώς και την ελευθερία εκδήλωσης του θρησκεύματος ή των πεποιθήσεών του ατομικά ή συλλογικά, δημόσια ή κατ' ιδίαν, με τη λατρεία, την εκπαίδευση, την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων και τις τελετές».

Αυτό που καλείται η Αρχή να εξετάσει και να κρίνει, σε όλες τις υποθέσεις συμπεριλαμβανομένης και της παρούσας, είναι κατά πόσο, μέσω του εθνικού πλούτου των ραδιοσυχνοτήτων, μεταδίδεται πρόγραμμα που παραβιάζει ή θίγει με τον οποιοδήποτε τρόπο δικαιώματα τρίτων και/ή τη νομοθεσία που διέπει τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, η Αρχή κρίνει κατά πόσο στα προγράμματα που μεταδίδονται έγινε χρήση της γλώσσας κατά τρόπο που δυνατό να θίξει τις εναισθησίες θρησκευτικών ομάδων. Εν προκειμένω, σχετικά με το

υποστοιχείο 3 του Πίνακα Α', η Αρχή διαπιστώνει ότι μεταδόθηκαν αναφορές σε ιερά για τους Χριστιανούς πρόσωπα, όπως οι Άγιοι, με ειρωνικό τόνο και χλευαστικό τρόπο. Επίσης, μεταδόθηκαν υποτιμητικοί χαρακτηρισμοί, για τους Χριστιανούς, όπως ότι βρίσκονται «σε ψυχωτική κατάσταση» και χαρακτηρισμοί για τους ιερείς. Τα πιο κάτω ενδεικτικά αποσπάσματα, καταδεικνύουν ότι η χρήση της γλώσσας στο πλαίσιο του προγράμματος, έγινε κατά τρόπο που μπορεί να θίξει τις ευαισθησίες της θρησκευτικής αυτής ομάδας:

Κ.Κ.: «Λέει ένα άλλο μήνυμα *Κωστή*, αδικάς τον κόσμο που εναποθέτει τις ελπίδες του στον Θεό και τα παρανοϊκά προσκυνήματα; Ναι, σε μεγάλο βαθμό, πρέπει να σας πω. Διότι κοιτάξτε να δείτε, είναι πάρα πολύς κόσμος που είναι απελπισμένος, έτσι; Και πέφτει θύμα αυτής της βιομηχανίας των παπάδων, οι οποίοι τον εκμεταλλεύονται και του πουλούν αυτές τις ανοησίες και τα λοιπά. Εεε, είναι κόσμος που είναι απελπισμένος, αλλά γενικά, εγώ το γράφω κιόλας και εστιάζω σε αυτό στη στήλη μου, εε δεν είναι τόσο απλό να πούμε, δεν είναι όλοι πονεμένοι αυτοί που πήγαν εκεί. Δεν είναι όλοι... Είναι απλός κόσμος ο οποίος βρίσκεται σε αυτή την ψυχωτική κατάσταση, στην οποία οι παπάδες είναι που τον οδηγούν. Ο τίτλος της στήλης μου αύριο, είδατε κανένα, ρωτά, θέτει αυτό το ερώτημα, αν στις ουρές για τα κόκκαλα και για τις παντόφλες, αν είδατε κανένα να χαμογελά. Είναι σημαντικό αυτό το ερώτημα. Και το εξηγώ αύριο μέσα στη στήλη. Διότι ξέρετε είναι μια ολόκληρη κατάσταση αυτή που δημιουργείται και οδηγεί τους ανθρώπους εκεί. Είναι ο φόβος που τους καλλιεργείται. Και αυτοί οι άνθρωποι οι οποίοι είναι θρησκόληπτοι και παθαίνουν αυτά τα πράγματα, συνήθως φοβούνται πάρα πολλά άλλα πράγματα στη ζωή τους. Διότι πρώτα πρώτα δεν χρησιμοποιούν τη λογική για να εξηγήσουν το οτιδήποτε. Χρησιμοποιούν παράλογα πράγματα. Και τα παράλογα πράγματα δεν οδηγούν σε λογικά συμπεράσματα. Τα παράλογα πράγματα οδηγούν σε παράλογα συμπεράσματα. Ο παραλογισμός στον παραλογισμό είναι που καταλήγει. Δεν καταλήγει ποτέ ο παραλογισμός στη λογική. Είναι αρχή αυτό το πράγμα. Οπότε, ναι, αυτοί οι άνθρωποι συνήθως ενώ λένε ότι τους λένε ότι θα είναι πιο ευτυχείς και πιο γαλήνιοι ή και δεν ξέρω εγώ τι, **ζουν μέσα στο φόβο αυτοί οι άνθρωποι.** Αυτή είναι η πραγματικότητα. Λένε, ναι, τώρα είμαστε κοντά στον Θεό κτλ, αλλά όλη μέρα είναι α Παναϊά μου, Παναϊά μου (...). Στις ουρές που στέκονται εκεί δεν είναι α, τι ωραία, πάμε ρε παιδιά όλοι μαζί να προσκυνήσουμε ένα κόκκαλο, ξέρω 'γω αυτό. Είναι ναι, ήρταμε δαμαί να το, ο Άγιος μας, Παναϊά μου ήρταμε δαμαί. Κι αν τους ρωτήσεις πολλοί από αυτούς θα έχουν προβλήματα, πολλοί άλλοι δεν θα έχουν προβλήματα. Δημιουργούν προβλήματα. Γιατί; Διότι ακριβώς τους βάζουν σε

αυτή την κατάσταση. Είναι ένα είδος ναρκωτικού. Σκληρού, μάλιστα. Το οποίο διοχετεύεται στις κοινωνίες και τις κάνει, τις φέρνει σε αυτή την κατάσταση».

[...] **Κ.Κ.:** «*Γιατί εν τον συναρμολογούν και να τον φέρουν μια φορά, αν θέλουν να μιλήσουμε με IKEA για βοήθεια* (ανέγνωσε μήνυμα ακροατή). Μα πουθενά δεν γίνεται αυτό το πράγμα. Δεν πάνε στον ίδιο τόπο. **Αντιλαμβάνεστε εισπράττει το κάθε δάχτυλο εισπράττει ξεχωριστά.** Εδώ δεν εισπράττουν μόνο τα κομμάτια του, το δάχτυλό του, το έτσι του, το αυτό του, το εκείνο του, εισπράττουν και οι παντόφλες του, λέει. Παντόφλες. Που φορούσε, λέει. Το τέλος της λογικής».

Κ.Κ.: «[...] Οπόταν προτιμά να τον αφήσει εκεί να έχει ένα παπά να του κάνει, να το κακοποιεί ψυχολογικά και να του λέει ότι θα πάει στην, ένα παπά, ένα θεολόγο ή ένα δάσκαλο ή whatever ή ένα παπά, επίσης, και να του λέει ότι θα πάει στην κόλαση και θα καίγεται και διάφορα τέτοια πράγματα, για να μην στιγματιστεί το παιδί μας. Διότι, ξέρετε, αν στιγματιστεί, τι θα γίνουμε ύστερα και είναι στιγματισμένο το παιδί; Προτιμούμε να το αυτό, παρά να είναι στιγματισμένο. Αυτός είναι ο λαός μας».

Κ.Κ.: «[...] Τώρα, το θέμα του δικαιώματος, θα εκπλαγείτε πόσοι πολλοί γονείς παλεύουν με **σκοτεινούς Διευθυντές σχολείων** και με διάφορους άλλους, οι οποίοι τους λένε α ξέρετε το παιδί βαφτίστηκε, δεν μπορώ να σας δώσω απαλλαγή, να πάτε στο Υπουργείο. Και πηγαίνουν στο Υπουργείο και προσπαθούν επί δύο χρόνια, πληρώνουν φόρους, πληρώνουν το μισθό, αυτού του **μακάκα** ο οποίος κάθεται εκεί, τον **σκοταδιστή** του θεολόγου ή του **σκοταδιστή** του **Διευθυντή** του σχολείου, ο οποίος κάθεται εκεί και παίζει με τους φόρους τους. Και τους λέει το Υπουργείο εντάξει να το δούμε, ξέρετε ναι, θα σας απαντήσουμε, και περνάει ο καιρός, περνάει και δεν τους δίνουν το δικαίωμα απαλλαγής. Αυτά τα πράγματα είναι αδιανόητα σε χώρες δημοκρατικές και ειδικά όταν μιλάμε για μάθημα το οποίο δεν διδάσκεται όπως πρέπει».

Ο δημοσιογράφος ανέγνωσε το πιο κάτω μήνυμα ακροατή: *Σε πεντέξι πόλεις στην Ευρώπη έχουν την κάρα τον Αγίον Ιωάννη τον Προδρόμον. Μα ήταν Λερναία Ύδρα ο Γιαννής; Και στη συνέχεια σχολίασε το εξής: «Ε, μπορεί».*

Η Αρχή δεν θεωρεί ότι οποιαδήποτε «σχετικά ερεθίσματα που είχε ο δημοσιογράφος από την επικαιρότητα τον ουσιώδη χρόνο» και γενικότερα οποιαδήποτε μεμονωμένα περιστατικά και/ή ενέργειες ιεραρχών ή/και άλλων εκπροσώπων της εκκλησίας, του

παρόντος ή του παρελθόντος, δικαιολογούν τον χλευαστικό τρόπο αναφοράς του δημοσιογράφου σε ιερά για τους Χριστιανούς πρόσωπα, όπως οι Άγιοι, μέσω των οποίων θίγονται οι εναισθησίες των Χριστιανών. Επιπλέον, η Αρχή δεν θεωρεί ότι η προσπάθεια του δημοσιογράφου να αποδώσει γενικευμένα χαρακτηριστικά σε ομάδα ανθρώπων, στη βάση της θρησκείας τους, και οι χλευαστικές αναφορές γενικά στους Χριστιανούς, όπως το ότι βρίσκονται σε «ψυχωτική κατάσταση», είναι «θύματα της βιομηχανίας των παπάδων», είναι φοβισμένοι, δεν σκέφτονται με την λογική και άλλα παρόμοια, συμβάλλουν στη δημιουργία ατμόσφαιρας στην οποία διεξάγεται δημόσιος διάλογος, όπως ισχυρίστηκε ο οργανισμός στην επιστολή του Διευθυντή του, στο σημείο 2, όπου αναφέρεται στη φύση του προγράμματος «Δελτίο Θυέλλης». Ο δημοσιογράφος επιχειρεί να δημιουργήσει μια στερεοτυπή απεικόνιση των Χριστιανών, στη βάση της θρησκείας τους, κι επιφέρει ένα διχασμό: από τη μια εμείς οι λογικοί και από την άλλη οι παράλογοι Χριστιανοί, οι οποίοι ασκούν τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις.

Ο Διευθυντής του οργανισμού υποστηρίζει, επιπλέον, στη γραπτή δήλωσή του ότι δεν αντιλαμβάνεται «πως μπορεί να θιγτεί η εναισθησία ενός χριστιανού από τα πιο πάνω αποσπάσματα». Η Αρχή επισημαίνει ότι η θρησκευτική ελευθερία και η ελευθερία των πεποιθήσεων είναι οικουμενικό ανθρώπινο δικαίωμα, αξία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και σημαντικός και αδιαμφισβήτητος πυλώνας της αξιοπρέπειας, ο οποίος επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό όλα τα άτομα, την προσωπική τους ταυτότητα και ανάπτυξη, όπως και τις κοινωνίες. Εξαιτίας του ειρωνικού τόνου και του αδικαιολόγητα χλευαστικού τρόπου αναφοράς σε ιερά για τους Χριστιανούς πρόσωπα, και στην άσκηση των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων, όπως η προσκύνηση ιερών λειψάνων, εύλογα οι Χριστιανοί μπορεί να αποκομίσουν την εντύπωση ότι θίγονται οι θρησκευτικές τους εναισθησίες. Επιπλέον, οι αναφορές στην «ψυχωτική κατάσταση» και άλλες περιφρονητικές αναφορές (ζουν μέσα στον φόβο, δεν χαμογελούν, δεν χρησιμοποιούν τη λογική για να εξηγήσουν το οπιδήποτε. Χρησιμοποιούν παράλογα πράγματα κ.α.) εύλογα μπορεί να θίξουν τους Χριστιανούς. Επιπλέον, ένανσμα για την έναρξη της διαδικασίας διερεύνησης πιθανών παραβάσεων αποτέλεσε παράπονο/καταγγελία ακροατή, σύμφωνα με το οποίο «ήταν προσβλητική για τις θρησκευτικές πεποιθήσεις μεγάλου αριθμού ατόμων – ο δημοσιογράφος αποκαλούσε ανόητους ανθρώπους που πιστεύουν και

τους πρόσβαλλε γιατί έχουν διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις από τις δικές του». Ο παραπονούμενος ανέφερε ότι αποτάθηκε δύο φορές στους αρχισυντάκτες του οργανισμού λέγοντας ότι είναι αναφαίρετο δικαίωμα του δημοσιογράφου να έχει τις δικές του απόψεις, αλλά δεν είναι ανάγκη να προσβάλλει με αναφορές π.χ. ας συναρμολογήσουν τα οστά και να τα φέρουν όλα μαζί αντί λίγα λίγα». Παρόλο που το οποιοδήποτε παράπονο υποβάλλεται από πολίτες (και/ή από άλλο φορέα) δεν δεσμεύει την Αρχή ως προς το περιεχόμενό του, καθώς η Αρχή αξιολογεί αυτό καθαυτό το περιεχόμενο του προγράμματος που μεταδίδεται από τον οργανισμό και κρίνει βάσει των συγκεκριμένων πραγματικών και νομικών περιστατικών όπως αυτά προκύπτουν από το ίδιο το πρόγραμμα, εντούτοις, η υποβολή του παραπόνου είναι δείγμα ότι είχαν θιγεί οι θρησκευτικές εναισθησίες του ακροατή, ως Χριστιανού. Εν πάσῃ περιπτώσει, η Αρχή κατόπιν της πιο πάνω πληροφόρησης προέβη, με βάση τον Κανονισμό 41(2) των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000), σε αυτεπάγγελτη διερεύνηση.

Περαιτέρω, ο οργανισμός ισχυρίζεται ότι δεν ασπάζονται όλοι οι Χριστιανοί Ορθόδοξοι τις πιο πάνω πεποιθήσεις. Σύμφωνα με τον ισχυρισμό του Διευθυντή του οργανισμού, όπως περιλαμβάνεται στη γραπτή του δήλωση: «Οσοι και να είναι όμως αριθμητικά, δεν θεωρώ ότι θα πρέπει μετά την εξισορρόπηση του δικού τους δικαιώματος (αν θεωρήσουμε ότι υπάρχει και αναγνωρίζεται τέτοιο δικαίωμα) να υποχωρήσει το δικαίωμα ενός δημοσιογράφου και ενός ραδιοσταθμού να μεταδώσει ελεύθερα την γνώμη του, έστω και αν αυτή είναι διατυπωμένη προκλητικά ή με πολεμικούς τόνους ή αν ενοχλεί ή σοκάρει κάποιους. Ούτως ή άλλως, θρησκευτικές ή άλλων ειδών ομάδες υπάρχουν πολλές και ποικίλες μέσα σε μια δημοκρατική κοινωνία. Θεωρώ ότι είναι δικό σας καθήκον, όταν θεωρείτε ότι δυνατόν να εγείρεται θέμα, να εντοπίζετε το ποιόν και την ακριβή ταυτότητα και χαρακτηριστικά της καθεμιάς από αυτές, για να μπορείτε στην συνέχεια να φιλτράρετε, δηλαδή να προχωρήσετε σε εξισορρόπηση του δικού τους δικαιώματος –εκεί όπου υπάρχει βεβαίως- με το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης του σταθμού και του δημοσιογράφου».

Σε σχέση με τους ισχυρισμούς του οργανισμού, όπως εκτέθηκαν στην πιο πάνω παράγραφο, η Αρχή διευκρινίζει ότι οφείλει να διασφαλίσει τα δικαιώματα κάθε προσώπου είτε ανήκει σε θρησκευτική μειοψηφία ή πλειοψηφία, είτε σε άλλες κοινωνικές ομάδες, που δέχεται/δέχονται χλευαστικά σχόλια στη βάση φυλής, φύλου ή/και σεξουαλικού προσανατολισμού. Η Αρχή δεν έχει δικαιοδοσία να κρίνει το «ποιόν» ή την «ακριβή ταυτότητα και χαρακτηριστικά της καθεμιάς», όπως ισχυρίζεται ο οργανισμός. Η Αρχή αντιμετωπίζει ισότιμα κάθε άτομο, χωρίς καμία διάκριση βάσει θρησκείας ή πεποιθήσεων και σέβεται τις αξίες της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τον πλουραλισμό και την πολυμορφία στην κοινωνία. Αυτό δεν συνεπάγεται ότι η θρησκευτική ελευθερία δεν έχει όρια. Η Αρχή λαμβάνει υπόψη ότι όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι θεμελιώδεις ελευθερίες είναι αδιαίρετα, αλληλεξαρτώμενα και αλληλένδετα. Συνεπώς, αναγνωρίζει ότι η θρησκευτική ελευθερία και η ελευθερία των πεποιθήσεων περιλαμβάνουν και εξαρτώνται από στοιχεία πολλών άλλων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών, που περιλαμβάνουν το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης, το οποίο επικαλείται ο οργανισμός.

Η Αρχή επ' ουδενί επιθυμεί να σταθεί τροχοπέδη στην ελευθερία της έκφρασης. Το θεμελιώδες δικαίωμα της ελευθερίας του λόγου και της καθ' οποιονδήποτε τρόπο έκφρασης, κατοχυρώνεται από το άρθρο 19 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας καθώς και από το άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Πρόκειται για μια θεμελιώδη ατομική ελευθερία, η κατάκτηση της οποίας συνδέεται με την εδραίωση της δημοκρατίας.

Συγκεκριμένα, το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, στο άρθρο 19(1) και (2), προνοεί ως εξής:

1. Έκαστος έχει το δικαίωμα ελευθερίας του λόγου και της καθ' οιονδήποτε τρόπον εκφράσεως.
2. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν της γνώμης, της λήψεως και μεταδόσεως πληροφοριών και ιδεών άνευ επεμβάσεως οιασδήποτε δημοσίας αρχής και ανεξαρτήτως συνόρων.

Η Αρχή αναγνωρίζει και υπερθεματίζει τη σημασία της ελευθερίας της έκφρασης και του πλουραλισμού σε μία σύγχρονη, δημοκρατική κοινωνία. Παρόλα αυτά, η Αρχή υπογραμμίζει και την ανάγκη σεβασμού του ακροατή, αλλά και την ευθύνη του οργανισμού να διασφαλίζει ότι τα προγράμματα που μεταδίδει βρίσκονται εντός του πλαισίου που καθορίζει η νομοθεσία που διέπει τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς.

Εξάλλου, η αρχή της ελευθερίας του λόγου σε καμία περίπτωση δεν είναι απόλυτη. Ένας από τους περιορισμούς που προβλέπει το Σύνταγμα είναι η εξασφάλιση άδειας ίδρυσης, εγκατάστασης και λειτουργίας ραδιοφωνικού και/ή τηλεοπτικού οργανισμού.

Συγκεκριμένα, οι περιορισμοί που αναφέρονται στο άρθρο 19 του Συντάγματος, ορίζουν τα ακόλουθα (η έντονη γραφή δική μας):

- 3. Η ενάσκησις των δικαιωμάτων, περί ων η πρώτη και δευτέρα παράγραφος του παρόντος άρθρου, δύναται να υποβληθή εις διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή ποινάς προδιαγεγραμμένους υπό τον νόμον και αναγκαίους μόνον προς το συμφέρον της ασφαλείας της Δημοκρατίας ή της συνταγματικής τάξεως ή της δημοσίας ασφαλείας ή της δημοσίας τάξεως ή της δημοσίας υγείας ή των δημοσίων ηθών ή προς προστασίαν της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων άλλων ή προς παρεμπόδιστην της αποκαλύψεως πληροφοριών ληφθεισών εμπιστευτικώς ή προς διατήρησην του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας.*
- 4. Η κατάσχεσις εφημερίδων ή άλλων εντύπων δεν επιτρέπεται άνευ εγγράφου αδείας του γενικού εισαγγελέως της Δημοκρατίας, ήτις δέον να επικυρωθήδι' αποφάσεως αρμοδίου δικαστηρίου εντός εβδομήκοντα δύο ωρών το βραδύτερον, εν περιπτώσει δε μη επικυρώσεως αίρεται η κατάσχεσις.*
- 5. Ουδέν εκ των διαλαμβανομένων εις το παρόν άρθρον εμποδίζει την Δημοκρατίαν ν' απαιτή την έκδοσιν αδείας ή λειτουργίας επιχειρήσεων ραδιοφωνικών ή κινηματογραφικών ή τηλεοράσεως.*

Αντίστοιχα, το άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, προνοεί ως ακολούθως:

Ελευθερία έκφρασης

1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρον δεν κωλύει τα Κράτη από τον να υποβάλωσι τας επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεοράσεως εις κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας.
2. Η άσκησις των ελευθεριών τούτων, συνεπαγομένων καθήκοντα και ευθύνας δύναται να υπαχθή εις ωρισμένας διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, προβλεπομένους υπό τον νόμον και αποτελούντας αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνίᾳ δια την εθνικήν ασφάλειαν, την εδαφικήν ακεραιότητα ή δημοσίαν ασφάλειαν, την προάσπισιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, την προστασίαν της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδισιν της κοινολογήσεως εμπιστευτικών πληροφοριών ή την διασφάλισιν των κύρους και αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας.

Η Αρχή, τόσο για την παρούσα υπόθεση, όσο και για κάθε άλλη υπόθεση που τίθεται ενώπιόν της, κρίνει και αποφασίζει έχοντας πλήρη γνώση όλων των πιο πάνω, στηριζόμενη σε αυτά, στα συγκεκριμένα νομικά και πραγματικά περιστατικά κάθε υπόθεσης, όπως επίσης και στα δικαιώματα που σε κάθε περίπτωση διακυβεύονται. Η Αρχή θεωρεί ότι σε ένα δημοκρατικό καθεστώς θα πρέπει να υπάρχει ένα ισοζύγιο μεταξύ της ελευθερίας της έκφρασης και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δύο εξίσου σημαντικών έννομων αγαθών. Η ελευθερία της έκφρασης δεν ερμηνεύεται κατά τρόπο που να πλήττει άλλα δικαιώματα, και περιλαμβάνει τον σεβασμό των θρησκευτικών αισθημάτων των άλλων. Η άσκηση της ελευθερίας της έκφρασης συνεπάγεται καθήκοντα και ευθύνες και είναι θεμιτό να αναμένει κανείς από κάθε μέλος μιας δημοκρατικής κοινωνίας να αποφεύγει όσο το δυνατόν περισσότερο εκφράσεις που εκφράζουν περιφρόνηση ή προσβάλλουν αδικαιολόγητα τους άλλους ή/και θίγουν τα συναισθήματα των άλλων και παραβιάζουν τα

δικαιώματά τους. Η Αρχή θεωρεί ότι ο χλευαστικός τρόπος αναφοράς σε ιερά για τους Χριστιανούς πρόσωπα, όπως οι Άγιοι, οι προσβλητικές επιθέσεις στους Χριστιανούς και στους ιερείς είναι αδικαιολόγητα προσβλητικός, δυνατόν να θίξει τα αισθήματα των Χριστιανών, και δεν συμβάλλει σε καμία μορφή δημόσιας συζήτησης.

Σε ό,τι αφορά τον ισχυρισμό στο σημείο 7 της γραπτής δήλωσης του διευθυντή του, κ. Διονύση Διονυσίου, ο οργανισμός ανάμεσα σε άλλα ισχυρίζεται ότι ο δημοσιογράφος «κακίζει εκείνα τα άτομα τα οποία επρόκειτο να διαμαρτυρηθούν μπροστά από το PIK, με αίτημα να μην αποσταλεί το συγκεκριμένο τραγούδι στον διαγωνισμό της Eurovision, λόγω του περιεχομένου του που αντίκειται στις αξίες του Χριστιανισμού κατά την γνώμη τους». Όπως υποστηρίζει ο οργανισμός, «η κριτική του είναι και εδώ έντονη και για να καταδείξει την κάθετη διαφωνία του, τους συμβουλεύει να καταφύγουν σε ψυχίατρο».

Το επίδικο απόσπασμα στο οποίο αναφέρεται ο πιο πάνω ισχυρισμός (Πίνακας Α', υποσημείο 3 - απόσπασμα #2), ολοκληρώνεται με την εξής φράση του δημοσιογράφου: «**Να πάνε στον γιατρό τους στο ΓΕΣΥ, ο γιατρός τους θα τους δώσει παραπεμπτικό, όπως μας έχει δώσει όλους και θα πάνε σε ένα ψυχίατρο να τους κουράρει, όπως πάμε όλοι και θα είναι μια χαρά τα πράγματα. Φτάνει πια με αυτή την τοξικότητα και τη βλακεία**». Η Αρχή θεωρεί ότι ο δημοσιογράφος δεν περιορίζεται στην άσκηση κριτικής, αλλά διασυνδέει τις πεποιθήσεις των διαδηλωτών με το εναίσθητο θέμα της ψυχικής υγείας. Ο προσβλητικός τόνος του δημοσιογράφου προς τους διαδηλωτές, η χρήση μειωτικών χαρακτηρισμών («φτάνει πια με αυτή την τοξικότητα και τη βλακεία»), σε συνδυασμό με τη συμβουλή να καταφύγουν σε ψυχίατρο συντείνει στη συντήρηση στερεοτύπων για τα θέματα της ψυχικής υγείας και στιγματίζει τους ανθρώπους τους οποίους παρακολουθεί ψυχίατρος. Ο τρόπος που τα Μέσα αναφέρονται στην ψυχική υγεία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο θέμα του στίγματος ψυχικής υγείας. Ο οργανισμός οφείλει να διασφαλίζει ότι τα προγράμματά του δεν καλλιεργούν ούτε συντηρούν στερεότυπα γύρω από τα θέματα ψυχικής υγείας, τα οποία αποτρέπουν ανθρώπους να ζητήσουν την ενδεδειγμένη στήριξη όταν αντιμετωπίζουν προκλήσεις ψυχικής υγείας, εξαιτίας του φόβου του στίγματος. Ιδιαίτερα την περίοδο που διανύουμε, που η πανδημία έχει οξύνει τα προβλήματα ψυχικής υγείας.

Ως προς το σημείο 8 της γραπτής δήλωσης του κ. Διονυσίου, ο οργανισμός ισχυρίζεται ότι οι αναφορές στα αποσπάσματα 5 και 6 του Πίνακα Α', «περιστρέφονται γύρω από τον τρόπο που διδάσκεται το μάθημα των θρησκευτικών στα σχολεία και στον τρόπο του σχολικού εκκλησιασμού και της εξομολόγησης στα σχολεία». Όπως υποστηρίζει ο οργανισμός, ο δημοσιογράφος «κακίζει τη στάση διευθυντών σχολείων οι οποίοι φέρνουν προσκόμματα στην απαίτηση γονιών να εξαιρεθούν τα παιδιά τους από τη διδασκαλία των θρησκευτικών».

Η Αρχή θεωρεί ότι οι δημοσιογράφοι και γενικά οι Λειτουργοί των Μέσων έχουν δικαίωμα να ασκήσουν τη δημιουργική τους ελευθερία, να επικρίνουν, να σχολιάσουν, να σατιρίσουν οποιοδήποτε γεγονός ή/και πρόσωπο, υπό την προϋπόθεση ότι το σχόλιο ή/και η κριτική είναι εντός του πλαισίου που θέτει η κείμενη νομοθεσία αλλά και το ίδιο το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Στα επίδικα αποσπάσματα ο δημοσιογράφος εκφεύγει των ορίων της κριτικής και χρησιμοποιεί χαρακτηρισμούς και μειωτικές αναφορές, όπως «μακάκα», «σκοτεινοί Διευθυντές σχολείων» και σκοταδιστές Θεολόγοι και Διευθυντές.

Στο σημείο 9 ο οργανισμός ισχυρίζεται ότι σε «όλα τα αποσπάσματα ανεξαρτήτως των επί μέρους θεμάτων που εγείρουν, έχουν ένα κοινό παρονομαστή: Ο δημοσιογράφος ασκεί κριτική στο φαινόμενο της φανατικής και μισαλλόδοξης προσέγγισης του Χριστιανισμού, από μερίδα ανθρώπων, είτε αυτή εκφράζεται μέσα από την απαίτησή τους να αποσυρθεί ένα τραγούδι από διεθνή διαγωνισμό, είτε την άποψη ότι ένδειξη πίστης είναι το προσκύνημα οστών και αντικειμένων που αποδίδονται σε αγίους. Ειδικά δε για το απόσπασμα #4, αυτό τίθεται και σε συσχέτιση με την πανδημία και τους κινδύνους για την δημόσια υγεία από την συγκέντρωση μεγάλου αριθμού ατόμων, τα οποία στην συνέχεια και προσκυνούν τα εν λόγω αντικείμενα. Είναι γνωστές οι θέσεις της επίσημης Εκκλησίας της Κύπρου, της Ελλάδας και του Οικουμενικού Πατριάρχη σε σχέση με την άσκηση θρησκευτικής λατρείας εν καιρώ πανδημίας: καλούσαν τους πιστούς να πειθαρχούν με τα μέτρα της συντεταγμένης πολιτείας [...] Συνεπώς ακόμα και αν υποθέσουμε ότι υπάρχει μια θρησκευτικής ομάδα που κινείται αντίθεται από τις απόψεις της ίδιας της επίσημης Εκκλησίας στο θέμα του χειρισμού της πανδημίας, δεν θεωρώ ότι οι όποιες πεποιθήσεις της αξίζουν προστασίας και μάλιστα εις βάρος του δικαιώματος έκφρασης γνώμης ενός ραδιοσταθμού και ενός δημοσιογράφου».

Η Αρχή επαναλαμβάνει όσα ανέφερε στην πιο πάνω παράγραφο για το δικαίωμα άσκησης κριτικής, τονίζοντας ότι αυτό γίνεται υπό την προϋπόθεση ότι το σχόλιο ή/και η κριτική είναι εντός του πλαισίου που θέτει η κείμενη νομοθεσία αλλά και το ίδιο το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Εάν ο δημοσιογράφος ήθελε να επικρίνει τυχόν μη τήρηση των υγειονομικών πρωτοκόλλων ή εάν θεωρούσε ότι δεν «πειθάρχησαν με τα μέτρα της συντεταγμένης πολιτείας» μπορούσε να το πράξει και να απέχει από χαρακτηρισμούς, χλευαστικά σχόλια για του Αγίους και την επιλογή των Χριστιανών να ασκούν τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις διασυνδέοντας την απόδοση τιμών στους Αγίους με την αποκόμιση οικονομικού κέρδους.

Για το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης, που επικαλείται ο οργανισμός, η Αρχή έχει ήδη τοποθετηθεί στις σελ. 22 - 25 της παρούσας. Επιπλέον, η Αρχή τονίζει ότι η άσκηση της ελευθερίας της έκφρασης συνεπάγεται καθήκοντα και ευθύνες, στα οποία περιλαμβάνεται και η προσπάθεια αυτορρύθμισης ώστε να μην προσβάλλονται και να θίγονται δικαιώματα τρίτων, να μην γίνεται χρήση της γλώσσας με τρόπο που μπορεί να θίξει τις εναισθησίες θρησκευτικής ομάδας, και να τηρούνται οι γενικά παραδεκτοί κανόνες της ευπρέπειας και της καλαισθησίας στη γλώσσα και στη συμπεριφορά, λαμβάνοντας υπόψη το είδος και το πλαίσιο της εκάστοτε εκπομπής, ιδιαίτερα στα προγράμματα που μεταδίδονται σε χρόνο κατά τον οποίο ενδεχομένως παρακολουθούν ανήλικοι.

Ενόψει των ανωτέρω, η Αρχή κρίνει και αποφασίζει ότι υπάρχουν παραβάσεις του **Κανονισμού 21(4)** (υποστοιχείο 1), του **Κανονισμού 25(3)(γ)** (υποστοιχείο 2) και του **Κανονισμού 25(3)(α)** (υποστοιχείο 3) των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000).

Η Αρχή έχει δώσει στον οργανισμό το δικαίωμα να ακουσθεί και μπορεί, σύμφωνα με τις πρόνοιες του **άρθρου 3(2)(ζ)** του περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Οργανισμών Νόμου 7(I)/98 (όπως αυτός τροποποιήθηκε μεταγενέστερα), να προχωρήσει στην επιβολή των, κατά την κρίση της, επιβαλλόμενων κυρώσεων.

Παρά ταύτα και υπό το φως των περιστάσεων της υποθέσεως, η Αρχή δίνει στον οργανισμό την ευκαιρία να ακουσθεί και μετά τη διαπίστωση των παραβάσεων για σκοπούς επιβολής κυρώσεων.

Η Αρχή καλεί τον οργανισμό, εάν επιθυμεί, όπως υποβάλει τις απόψεις του εγγράφως και / ή προσωπικώς για σκοπούς επιβολής κυρώσεων μέσα σε δεκατέσσερις (14) μέρες από την λήψη της παρούσας. Σε περίπτωση που δεν ληφθεί απάντηση μέσα στην πιο πάνω προθεσμία, η Αρχή θα προχωρήσει στην επιβολή κυρώσεων.

(PONA KAΣΑΠΗ)

Πρόεδρος
Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου

N.X.

ΑΡΧΗ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΡ. 41/2021 (17)

**ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΙΘΑΝΩΝ ΠΑΡΑΒΑΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ
ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ «ΠΟΛΙΤΗΣ 107,6»
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ «RADIO ELIOS NETWORK LIMITED»**

Ημερομηνία Απόφασης: 18 Απριλίου 2022

Ενώπιον: κ.κ. Ρόνας Κασάπη, Προέδρου, Μαρίας Κούσιου, Αντιπροέδρου, Σέργιου Ποϊζη,
Τάσου Κυρμίτση, Αγγελικής Λαζάρου, Χρύσως Τσόκκου και Πάνου Κανελλόπουλου,
Μελάν.

Η απόφαση της Αρχής δεν είναι ομόφωνη. Με την απόφαση της πλειοψηφίας συμφωνούν η Πρόεδρος κ. Ρόνα Κασάπη, η Αντιπρόεδρος κ. Μαρία Κούσιου και τα Μέλη κ.κ. Σέργιος Ποϊζης, Χρύσω Τσόκκου και Πάνος Κανελλόπουλος.

Τα Μέλη της Αρχής κ.κ. Τάσος Κυρμίτσης και Αγγελική Λαζάρου, έχουν διαφορετική απόφαση (απόφαση μειοψηφίας).

ΑΠΟΦΑΣΗ ΜΕΙΟΨΗΦΙΑΣ

Τα γεγονότα που πλαισιώνουν την παρούσα υπόθεση, αναφέρονται στην απόφαση της πλειοψηφίας και συνεπώς η επανάληψη τους δεν είναι χρήσιμη.

Οι διερευνώμενες παραβάσεις αφορούν τα πιο κάτω:

1. Την 01.03.2021, μεταξύ των ωρών 18:00 – 19:00, ο οργανισμός μετέδωσε εντός οικογενειακής ζώνης το πρόγραμμα «Δελτίο Θυέλλης», χωρίς να λάβει μέτρα για την τήρηση των γενικά παραδεκτών κανόνων της ευπρέπειας και της καλαισθησίας στη γλώσσα, κατά παράβαση του Κανονισμού 21(4) των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000).
2. Την 01.03.2021, μεταξύ των ωρών 18:00 – 19:00, ο οργανισμός μετέδωσε εντός οικογενειακής ζώνης το πρόγραμμα «Δελτίο Θυέλλης», στο πλαίσιο του οποίου μεταδόθηκαν βωμολογίες, κατά παράβαση του Κανονισμού 25(3)(γ) των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000).
3. Την 01.03.2021, μεταξύ των ωρών 18:00 – 19:00, ο οργανισμός μετέδωσε το πρόγραμμα «Δελτίο Θυέλλης», στο πλαίσιο του οποίου έγινε χρήση της γλώσσας με τρόπο που μπορεί

να θίξει τις ευαισθησίες θρησκευτικής ομάδας, κατά παράβαση του Κανονισμού 25(3)(α) των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000).

Έχουμε μελετήσει με μεγάλη προσοχή όλα τα ενώπιον μας στοιχεία και περιστατικά, συμπεριλαμβανομένων όλων των γραπτών και προφορικών εξηγήσεων, παραστάσεων και/ή θέσεων του οργανισμού, όπως εκφράστηκαν από τον Διευθυντή και τη Δικηγόρο του, έχουμε ακούσει με ιδιαίτερη προσοχή το επίμαχο πρόγραμμα του οργανισμού, όπως αυτό μεταδόθηκε την 01/03/2021 και με πλήρη σεβασμό προς την απόφαση της πλειοψηφίας κρίνουμε ότι:

- ➔ Το πρόγραμμα «**Δελτίο Θυέλλης**» όπως μεταδόθηκε την **01/03/2021**, μεταξύ των ωρών **18:00–19:00**, παραβιάζει τον **Κανονισμό 21(4)** των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000).

Το θέμα της τήρησης των γενικά παραδεκτών κανόνων της ευπρέπειας και της καλαισθησίας της γλώσσας ποιότητας κρίνεται με βάση τον μέσο λογικό Κύπριο ακροατή. Η ένταση και η συχνότητα με την οποία χρησιμοποιήθηκε η φράση «θκιάολε μαύρε» θεωρούμε ότι παραβιάζει του γενικά παραδεκτούς κανόνες της ευπρέπειας και της καλαισθησίας της γλώσσας. Δεν θεωρούμε ότι με βάση τον μέσο λογικό Κύπριο ακροατή η ανωτέρω φράση μπορεί να θεωρηθεί ευγενική ή κόσμια ή σεμνή, πόσο μάλλον για κάποιον ανήλικο.

- ➔ Το πρόγραμμα «**Δελτίο Θυέλλης**» όπως μεταδόθηκε την **01/03/2021**, μεταξύ των ωρών **18:00–19:00**, ΔΕΝ παραβιάζει τον **Κανονισμό 25(3)(γ)** των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000).

Σύμφωνα με τον Γ. Μπαμπινιώτη βωμολογία είναι η χυδαία και υβριστική λέξη ή φράση. Έχοντας υπόψη το ανωτέρω δεν θεωρούμε ότι χρησιμοποιήθηκαν λέξεις ή φράσεις με χυδαίο ή υβριστικό περιεχόμενο.

- ➔ Το πρόγραμμα «**Δελτίο Θυέλλης**» όπως μεταδόθηκε την **01/03/2021**, μεταξύ των ωρών **18:00–19:00**, ΔΕΝ παραβιάζει τον **Κανονισμό 25(3)(α)** των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000).

Όπως ορθά αναφέρεται και στην απόφαση της πλειοψηφίας η Αρχή δεν αμφισβητεί τον χαρακτήρα του υπό εξέταση προγράμματος. Τα επικαιρικά προγράμματα, η σάτιρα, ο σχολιασμός της καθημερινής ειδησεογραφίας ακόμα και ο αιχμηρός, έντονος ή/και επικριτικός σχολιασμός είναι θεμιτά, χρήσιμα και ανταποκρίνονται στην αποστολή των ΜΜΕ. Σίγουρα τα όσα μεταδόθηκαν στο ανωτέρω αναφερόμενο πρόγραμμα δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως σάτιρα. Συμφωνούμε όμως με την προσέγγιση του οργανισμού ότι μπορούν να χαρακτηριστούν ως αιχμηρός, έντονος ή σκωπτικός σχολιασμός στα πλαίσια της διεξαγωγής δημόσιου διαλόγου και ως εκ των ανωτέρω ΔΕΝ θεωρούμε ότι η γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε ενδέχεται να θίξει τις ευαισθησίες θρησκευτικής ομάδας. Αντιθέτως τα όσα λέχθηκαν, παρά τον έντονο και αιχμηρό τρόπο, προσθέτουν στην είδηση, τον

προβληματισμό του μέσου ακροατή της χώρας, άσχετα εάν ο μέσος ακροατής συμφωνεί ή όχι με τις απόψεις όπως αυτές παρουσιάστηκαν.

Σε σχέση με τους ισχυρισμούς και/ή θέσεις του οργανισμού, όπως καταγράφονται στη γραπτή δήλωση του κ. Διονυσίου, ως επίσης και παρόμοιους γραπτούς και/ή προφορικούς ισχυρισμούς του οργανισμού, για το δικαίωμα της ελευθερίας του λόγου και της καθ' οιονδήποτε τρόπο έκφρασης υιοθετούμε την απόφαση της πλειοψηφίας.

Σε σχέση με οποιονδήποτε άλλο ισχυρισμό και/ή θέση του οργανισμού που έχει εγερθεί στην παρούσα υπόθεση με τον οποίο δεν διαφωνούμε ρητά και καταγράφουμε ανωτέρω, συμφωνούμε με τις θέσεις και την κρίση της πλειοψηφίας και δεν έχουμε να προσθέσουμε οτιδήποτε άλλο.

Για τους ανωτέρω λόγους που έχουμε αναφέρει, κρίνουμε ότι από τα τρία ανωτέρω υποστοιχεία προκύπτει παράβαση στο 1^ο υποστοιχείο μόνο.

(ΤΑΣΟΣ ΚΥΡΜΙΤΣΗΣ)
Μέλος
Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου

(ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΛΑΖΑΡΟΥ)
Μέλος
Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου

ΑΡΧΗ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

(ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΡ. 41/2021(17))

**ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΑΡΑΒΑΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ
ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ «ΠΟΛΙΤΗΣ 107,6», ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΤΗΣ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ «RADIO ELIOS NETWORK LIMITED»**

Ημερομηνία Απόφασης: 29 Ιουνίου, 2022

Ενώπιον: κ.κ. Ρόνας Κασάπη, Προέδρου, Μαρίας Κούσιου, Αντιπροέδρου, Σέργιου Ποΐζη, Τάσου Κυρμίτση, Αγγελικής Λαζάρου, Χρύσως Τσόκκου και Πάνου Κανελλόπουλου, Μελών.

ΑΠΟΦΑΣΗ

Στις 18 Απριλίου 2022 η Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου αποφάσισε ως εξής:

- κατά πλειοψηφία¹ ότι υπάρχουν παραβάσεις των Κανονισμών 25(3)(a) και (γ) (υποστοιχεία 3 και 2, αντίστοιχα) των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000).
- ομόφωνα ότι υπάρχει παράβαση του Κανονισμού 21(4) (υποστοιχείο 1) των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000).

Οι πιο πάνω Κανονισμοί αναφέρουν τα εξής:

21(4) Οι σταθμοί λαμβάνουν μέτρα για τήρηση των γενικά παραδεκτών κανόνων της ευπρέπειας και της καλαισθησίας στη γλώσσα και στη συμπεριφορά,

¹ κ.κ. Ρόνας Κασάπη, Μαρίας Κούσιου, Σέργιου Ποΐζη, Χρύσως Τσόκκου και Πάνου Κανελλόπουλου.

λαμβάνοντας υπόψη το είδος και το πλαίσιο της εκάστοτε εκπομπής. Ιδιαίτερη μέριμνα επιβάλλεται στα προγράμματα που μεταδίδονται σε χρόνο κατά τον οποίο ενδεχομένως παρακολουθούν ανήλικοι.

25. Οι πιο κάτω κανόνες αφορούν τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στις εκπομπές
(3) Απαγορεύεται:

- (α) η χρήση της γλώσσας με τρόπο που μπορεί να θίξει τις ευαισθησίες θρησκευτικών, φυλετικών, πολιτικών ή άλλων κοινωνικών ομάδων.
- (γ) η μετάδοση βωμολογιών σε προγράμματα εντός οικογενειακής ζώνης.

Η Αρχή έδωσε στον οργανισμό το δικαίωμα να ακουστεί και μπορούσε να προχωρήσει στην επιβολή διοικητικών κυρώσεων, σύμφωνα με τις πρόνοιες του άρθρου 3(2)(ζ) του περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Οργανισμών Νόμου 7(I)/98 (όπως αυτός τροποποιήθηκε μεταγενέστερα).

Παρά ταύτα και υπό το φως των περιστάσεων της υπόθεσης, η Αρχή έδωσε στον οργανισμό την ευκαιρία να ακουστεί και μετά τη διαπίστωση των παραβάσεων, για σκοπούς επιβολής κυρώσεων.

Η Αρχή, με επιστολή της ημερομ. **02.06.2022**, κάλεσε τον οργανισμό, εάν επιθυμεί, να υποβάλει τις απόψεις του για σκοπούς επιβολής διοικητικών κυρώσεων γραπτώς και/ή προσωπικώς. Η Αρχή ενημέρωσε τον οργανισμό ότι, εάν επιθυμεί να υποβάλει τις απόψεις του γραπτώς, να τις υποβάλει εντός δεκατεσσάρων (14) ημερών από τη λήψη της επιστολής και εάν επιθυμεί να τις υποβάλει προσωπικώς, να πληροφορήσει σχετικά την Αρχή, εντός ίδιας προθεσμίας, ώστε να ειδοποιηθεί με ειδική επιστολή για τον σκοπό αυτό. Τονίστηκε επίσης ότι, σε περίπτωση που δεν ληφθεί οποιαδήποτε απάντηση εντός της καθορισμένης προθεσμίας, η Αρχή θα προχωρήσει στην επιβολή διοικητικών κυρώσεων.

Ο οργανισμός δεν υπέβαλε οποιεσδήποτε θέσεις και απόψεις για σκοπούς επιβολής κυρώσεων.

Η Αρχή υιοθετεί και επαναλαμβάνει το περιεχόμενο της ταυτάριθμης Απόφασής της, ημερομ. 18.04.2022, με το οποίο απαντά και/ή τοποθετείται επί όλων των γραπτών και/ή προφορικών θέσεων και/ή ισχυρισμών που είχε υποβάλει ο οργανισμός, ως επίσης και επί των παραβάσεων της υπόθεσης και στην οποία (Απόφαση) παραπέμπει τον οργανισμό.

Σε ό,τι αφορά στις παραβάσεις των υποστοιχείων 1 και 2 του Πίνακα Α', η Αρχή επισημαίνει ότι η επίμαχη αναφορά «θκιάολε μαύρε» με βάση και κριτήριο τον μέσο λογικό Κύπριο ακροατή συνιστά βωμολοχία, και η επανειλημμένη αναφορά της, πέραν των δέκα φορών, στο πλαίσιο ενός προγράμματος που μεταδίδεται σε ώρες που ακούν ραδιόφωνο και ανήλικοι ακροατές, δεν είναι επιτρεπτή. Ο οργανισμός είναι κάτοχος δημόσιας συχνότητας, που αποτελεί δημόσιο αγαθό και μέρος του εθνικού μας πλούτου, συνεπώς έχει ευθύνη να διασφαλίζει ότι το πρόγραμμά του διέπεται από την αρχή σεβασμού του ακροατή και ότι τα προγράμματά του βρίσκονται στο πλαίσιο που καθορίζεται από τη Νομοθεσία, η οποία διέπει τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς. Ανεξαρτήτως του τίτλου ενός τραγουδιού και της προσπάθειας διακωμώδησης και λογοπαιγνίων, ο οργανισμός όφειλε να λάβει υπόψη ότι το πρόγραμμα μεταδίδεται εντός της οικογενειακής ζώνης και να μεριμνήσει, ιδιαίτερα επειδή ενδεχομένως να άκουγαν και ανήλικοι, για τη μη μετάδοση βωμολοχιών και για την τήρηση των γενικά παραδεκτών κανόνων της ευπρέπειας και της καλαισθησίας στη γλώσσα και στη συμπεριφορά.

Ως προς την παράβαση του υποστοιχείου 3, η Αρχή δεν θεωρεί ότι οποιαδήποτε «σχετικά ερεθίσματα που είχε ο δημοσιογράφος από την επικαιρότητα τον ουσιώδη χρόνο», όπως είχε ισχυριστεί ο οργανισμός, και γενικότερα οποιαδήποτε μεμονωμένα περιστατικά και/ή ενέργειες ιεραρχών ή/και άλλων εκπροσώπων της εκκλησίας, του παρόντος ή του παρελθόντος, δικαιολογούν τον χλευαστικό τρόπο αναφοράς του δημοσιογράφου σε ιερά για τους Χριστιανούς πρόσωπα, όπως οι Άγιοι, μέσω των οποίων θίγονται οι ευαισθησίες των Χριστιανών. Επιπλέον, η Αρχή δεν θεωρεί ότι η προσπάθεια του δημοσιογράφου να αποδώσει γενικευμένα χαρακτηριστικά σε ομάδα

ανθρώπων, στη βάση της θρησκείας τους, και οι χλευαστικές αναφορές γενικά στους Χριστιανούς, όπως το ότι βρίσκονται σε «ψυχωτική κατάσταση», είναι «θύματα της βιομηχανίας των παπάδων», είναι φοβισμένοι, δεν σκέφτονται με την λογική και άλλα παρόμοια, συμβάλλουν στη δημιουργία ατμόσφαιρας στην οποία διεξάγεται δημόσιος διάλογος, όπως ισχυρίστηκε ο οργανισμός στην επιστολή του Διευθυντή του, στο σημείο 2, όπου αναφέρεται στη φύση του προγράμματος «Δελτίο Θυέλλης». Ο δημοσιογράφος επιχειρεί να δημιουργήσει μια στερεοτυπική απεικόνιση των Χριστιανών, στη βάση της θρησκείας τους, κι επιφέρει ένα διχασμό: από τη μια εμείς οι λογικοί και από την άλλη οι παράλογοι Χριστιανοί, οι οποίοι ασκούν τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις.

Η θρησκευτική ελευθερία είναι οικουμενικό ανθρώπινο δικαίωμα, καθώς και σημαντικός και αδιαμφισβήτητος πυλώνας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Το δικαίωμα στην ελεύθερη έκφραση της θρησκείας κατοχυρώνεται από το άρθρο 18 του Συντάγματος Κυπριακής Δημοκρατίας, το άρθρο 9 τη Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το άρθρο 10 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, βάσει του οποίου «Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας. Το δικαίωμα αυτό συνεπάγεται την ελευθερία μεταβολής θρησκεύματος ή πεποιθήσεων, καθώς και την ελευθερία εκδήλωσης του θρησκεύματος ή των πεποιθήσεών του ατομικά ή συλλογικά, δημόσια ή κατ' ιδίαν, με τη λατρεία, την εκπαίδευση, την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων και τις τελετές».

Η Αρχή λαμβάνει υπόψη ότι όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι θεμελιώδεις ελευθερίες είναι αδιαίρετα, αλληλεξαρτώμενα και αλληλένδετα. Συνεπώς, αναγνωρίζει ότι η θρησκευτική ελευθερία και η ελευθερία των πεποιθήσεων περιλαμβάνουν και εξαρτώνται από στοιχεία πολλών άλλων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών, που περιλαμβάνουν το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης, το οποίο επικαλείται ο οργανισμός.

Η Αρχή, τόσο για την παρούσα υπόθεση, όσο και για κάθε άλλη υπόθεση που τίθεται ενώπιόν της, κρίνει και αποφασίζει έχοντας πλήρη γνώση όλων των πιο πάνω, στηριζόμενη σε αυτά, στα συγκεκριμένα νομικά και πραγματικά περιστατικά κάθε υπόθεσης, όπως επίσης και στα δικαιώματα που σε κάθε περίπτωση διακυβεύονται. Η Αρχή θεωρεί ότι σε ένα δημοκρατικό καθεστώς θα πρέπει να υπάρχει ένα ισοζύγιο μεταξύ της ελευθερίας της έκφρασης και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δύο εξίσου σημαντικών έννομων αγαθών. Η ελευθερία της έκφρασης δεν ερμηνεύεται κατά τρόπο που να πλήγγει άλλα δικαιώματα, και περιλαμβάνει τον σεβασμό των θρησκευτικών αισθημάτων των άλλων. Η άσκηση της ελευθερίας της έκφρασης συνεπάγεται καθήκοντα και ευθύνες και είναι θεμιτό να αναμένει κανείς από κάθε μέλος μιας δημοκρατικής κοινωνίας να αποφεύγει όσο το δυνατόν περισσότερο εκφράσεις που εκφράζουν περιφρόνηση ή προσβάλλουν αδικαιολόγητα τους άλλους ή/και θίγουν τα συναισθήματα των άλλων και παραβιάζουν τα δικαιώματά τους. Η Αρχή θεωρεί ότι ο χλευαστικός τρόπος αναφοράς σε ιερά για τους Χριστιανούς πρόσωπα, όπως οι Άγιοι, οι προσβλητικές επιθέσεις στους Χριστιανούς και στους ιερείς είναι αδικαιολόγητα προσβλητικός, δυνατόν να θίξει τα αισθήματα των Χριστιανών, και δεν συμβάλλει σε καμία μορφή δημόσιας συζήτησης.

Εάν ο δημοσιογράφος ήθελε να επικρίνει τυχόν μη τήρηση των υγειονομικών πρωτοκόλλων ή εάν θεωρούσε ότι δεν «πειθάρχησαν με τα μέτρα της συντεταγμένης πολιτείας», όπως ισχυρίστηκε ο οργανισμός, μπορούσε να το πράξει και να απέχει από χαρακτηρισμούς, χλευαστικά σχόλια για του Αγίους και την επιλογή των Χριστιανών να ασκούν τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις διασυνδέοντας την απόδοση τιμών στους Αγίους με την αποκόμιση οικονομικού κέρδους.

Ως προς στην παράβαση του υποστοιχείου 3 (Πίνακας Α', υποστοιχείο 3, απόσπασμα #2), που ολοκληρώνεται με την εξής φράση του δημοσιογράφου: «Να πάνε στον γιατρό τους στο ΓΕΣΥ, ο γιατρός τους θα τους δώσει παραπεμπικό, όπως μας έχει δώσει όλους και θα πάνε σε ένα ψυχιατρο να τους κουράρει, όπως πάμε όλοι και θα είναι μια χαρά τα πράγματα. Φτάνει πια με αυτή την τοξικότητα και τη βλακεία», η Αρχή θεωρεί ότι ο δημοσιογράφος δεν περιορίζεται στην άσκηση κριτικής, αλλά διασυνδέει τις

πεποιθήσεις των διαδηλωτών με το ευαίσθητο θέμα της ψυχικής υγείας. Ο προσβλητικός τόνος του δημοσιογράφου προς τους διαδηλωτές, η χρήση μειωτικών χαρακτηρισμών («φτάνει πια με αυτή την τοξικότητα και τη βλακεία»), σε συνδυασμό με τη συμβουλή να καταφύγουν σε ψυχίατρο συντείνει στη συντήρηση στερεοτύπων για τα θέματα της ψυχικής υγείας και στήματίζει τους ανθρώπους τους οποίους παρακολουθεί ψυχίατρος. Ο τρόπος που τα Μέσα αναφέρονται στην ψυχική υγεία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο θέμα των στίγματος ψυχικής υγείας. Ο οργανισμός οφείλει να διασφαλίζει ότι τα προγράμματά του δεν καλλιεργούν ούτε συντηρούν στερεότυπα γύρω από τα θέματα ψυχικής υγείας, τα οποία αποτρέπουν ανθρώπους να ζητήσουν την ενδεδειγμένη στήριξη όταν αντιμετωπίζουν προκλήσεις ψυχικής υγείας, εξαιτίας του φόβου του στίγματος. Ιδιαίτερα την περίοδο που διανύουμε, που η πανδημία έχει οξύνει τα προβλήματα ψυχικής υγείας.

Οι δημοσιογράφοι και γενικά οι Λειτουργοί των Μέσων έχουν δικαίωμα να ασκήσουν τη δημιουργική τους ελευθερία, να επικρίνουν, να σχολιάσουν, να σατιρίσουν οποιοδήποτε γεγονός ή/και πρόσωπο, υπό την προϋπόθεση ότι το σχόλιο ή/και η κριτική είναι εντός του πλαισίου που θέτει η κείμενη νομοθεσία αλλά και το ίδιο το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Ενόψει των ανωτέρω, η Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου, αφού έλαβε σοβαρά υπόψη της όλα τα ενώπιον της στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων και όλων των απόψεων του οργανισμού για σκοπούς επιβολής κυρώσεων, ως επίσης και τη φύση, τη βαρύτητα, τη διάρκεια και τη σοβαρότητα των παραβάσεων, αποφασίζει να επιβάλει στον οργανισμό, για τις παραβάσεις που έγιναν την 01.03.2021, κυρώσεις ως ακολούθως:

Για τις παραβάσεις που έγιναν την 01.03.2021 (ΟΜΟΦΩΝΑ)

- Για την παράβαση του Κανονισμού 21(4) του περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Οργανισμών Νόμου 7(I)/98 (όπως αυτός τροποποιήθηκε μεταγενέστερα) –**υποστοιχείο 1-**το διοικητικό πρόστιμο των **€600**.

Για τις παραβάσεις που έγιναν την 01.03.2021 (ΚΑΤΑ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ)

- Για την παράβαση του Κανονισμού 25(3)(α) των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000) -υποστοιχείο 3-, το διοικητικό πρόστιμο των €600.
- Για την παράβαση του Κανονισμού 25(3)(γ) των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000) -υποστοιχείο 2-, δεν επιβάλλει οποιανδήποτε κύρωση, λόγω ομοιότητας των γεγονότων και των συστατικών στοιχείων της παράβασης με εκείνων του υποστοιχείου 3, στο οποίο έχει ήδη επιβληθεί κύρωση.

Ο οργανισμός καλείται να καταβάλει στην Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου το συνολικό διοικητικό πρόστιμο των €1.200 που του έχει επιβληθεί μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από την κοινοποίηση σε αυτόν της παρούσας απόφασης.

Τα Μέλη της Αρχής κ.κ. Λαζάρου και Κυρμίτσης (οι οποίοι στην Α' φάση της παρούσας υπόθεσης μειοψήφησαν και εξέδωσαν ξεχωριστή απόφαση) δηλώνουν ότι η παρούσα απόφαση, ημερομ. 29.06.2022, συμπεριλαμβανομένου και του ποσού που επιβλήθηκε ως διοικητικό πρόστιμο στο υποστοιχείο 1 αυτής, αντικατοπτρίζει πλήρως τις θέσεις τους και ως εκ τούτου δεν θα προχωρήσουν σε έκδοση δικής τους απόφασης, ήτοι Απόφασης Μειοψηφίας για σκοπούς επιβολής κυρώσεων.

(PONA KASAPIN)

Πρόεδρος
Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου

N.X.